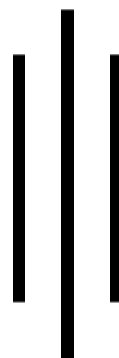

धार्चे गाउँपालिकाको १८ औं गाउँ सभामा
अध्यक्ष श्री लक्ष्मण गुरुङ द्वारा प्रस्तुत

आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को
नीति तथा कार्यक्रम

धार्चे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
माछिखोला, गोरखा
गण्डकी प्रदेश, नेपाल ।

२०८२ असार १० गते

धार्चे गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को नीति तथा कार्यक्रम

आदरणीय उपाध्यक्ष महोदय,

एवम् गाउँसभाका सदस्यज्यूहरू र राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू ।

यस गरिमामय सभामा गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न पाउँदा मैले आफुलाई गौरवान्वित महशुस गरेको छु । वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका क्रममा गाउँपालिकालाई विभिन्न सुझाव दिनुहुने सम्पूर्ण राजनैतिक दल, बुद्धिजीवीहरू, जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरू, आमा, बुवा, दाजुभाई तथा दिदी बहिनीहरू लगायत सहजकर्ताहरूलाई हार्दिक आभार सहित हामी सबैको तर्फबाट धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । राजनीतिक स्वतन्त्रता, प्रजातन्त्र, गणतन्त्रको लागि नेपाली जनताले पटक पटक संचालन गर्दै आएको जनआन्दोलन, सशस्त्र विद्रोह, सशस्त्र संघर्ष तथा जनयुद्ध लगायत सबै प्रकारका त्याग र बलिदानको गौरवपूर्ण इतिहासलाई स्मरण गर्दै, देश र जनतालाई सार्वभौम र अधिकार सम्पन्न बनाउन विभिन्न ऐतिहासिक संघर्ष तथा आन्दोलनमा बलिदान प्रदान गर्नुहुने अमर वीर शहिदहरूप्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्न चाहन्छु ।

“सुन्दर, सुरक्षित, समृद्ध धार्चे” गाउँपालिका निर्माण गर्ने हाम्रो संकल्प, समस्त गाउँपालिकावासीको समृद्धिको चाहाना र हामीले निर्वाचनका क्रममा हाम्रा मतदाताहरूप्रति अभिव्यक्त गरेका प्रतिज्ञाहरू पुरा गर्ने दिशामा हामीले आगामी आ.व. २०८२/०८३ को नीति तथा कार्यक्रमलाई अभिमुख गरेका छौं। यसका लागि दीगो विकासको राष्ट्रिय लक्ष्यहरूको स्थानीयकरण गर्दै गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माण सहित स्थानीय स्रोतको पहिचान र परिचालन गरी समावेशी, जलवायु उत्थानशील तथा दीगो स्थानीय आर्थिक विकास मार्फत समृद्ध गाउँपालिका र सुखी जनताको लक्ष्य हासील गर्न सार्वजनिक, निजीक्षेत्र र समुदायको साझेदारी विकास गरिनेछ ।

नीति तथा कार्यक्रम निर्माणमा सल्लाह सुझाव प्रदान गर्नु हुने निर्वाचित गाउँसभाका सम्पूर्ण प्रतिनिधिहरू, विभिन्न राजनीतिक दलका नेताहरू समाजसेवी बुद्धिजीवि मित्रहरू, कर्मचारी मित्रहरू, सबैमा यस नीति तथा कार्यक्रममा आधारित रहेर विनियोजित रकम कार्यान्वयन गर्नमा सहयोग पुरयाउनु हुनेछ, भन्ने विश्वास लिएको छु । यहाँहरूको सल्लाह सुझाव एवं समन्वयले मात्रै हामी सुन्दर, सुरक्षित, समृद्ध धार्चे निर्माण गर्न सक्नेछौं भन्नेमा हामी दृढ विश्वास लिएका छौं ।

१. विकास र समृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिका लागि महत्वपूर्ण प्रयास, अवसर तथा चुनौतीहरू:

(क) विद्यमान प्रयासहरू:

१. गाउँपालिकाको कार्यालय र अन्तर्गतका निकायहरूमा भएको कर्मचारीको अभाव तथा अन्तर्गतका सामूदायिक विद्यालयमा भएको शिक्षक अभावलाई करार सेवामा कर्मचारी/शिक्षक भर्ना गरि कार्यालय र अन्तर्गतबाट दिइने सेवा प्रवाहमा तथा विद्यालयको पठनपाठनमा प्रभावकारी सुधार गर्ने प्रयास गरियो ।
२. गत आर्थिक वर्ष देखी नै जिल्ला स्थित विद्युत, दुरसञ्चार कार्यालयसँग समन्वय गरी विद्युत र इन्टरनेट सेवा सञ्चालनलाई यथावत गरी आरुघाट गाउँपालिकाको सोती खोला देखी माछाखोला सम्मको सडकलाई

वर्षा याममा पनि मर्मत सम्भार गर्दै सर्वयाम नै गाउँपालिकाको केन्द्र माछाखोलाबाट धार्चे गाउँपालिकाको जनतालाई सेवा दिन सफल प्रयास गरियो ।

३. धार्चे गाउँपालिकाको आगामी ५ वर्षको रणनीतिक योजना अन्तर्गत दोस्रो आवधिक योजना (२०८१/०८२ — २०२०८५/०८६) तर्जुमा गरि लागु गरियो ।
४. विद्यमान विश्वमा समसामयिक मुद्दाका रूपमा रहेको र दिगो विकास लक्ष्यको एउटा महत्वपूर्ण लक्ष्यका रूपमा रहेको जलवायु परिवर्तन उत्थानशिलताका लागि जलवायु परिवर्तन अनुकूलन स्थानीय कार्ययोजना (LAPA) तर्जुमा गरि लागु गरियो ।
५. यस गाउँपालिकाको विद्यमान सडक संजाल तथा भविष्यमा निर्माण गरिने सडक संजाललाई व्यवस्थित प्रभावकारी तथा वातावरणमैत्री तुल्याउनका लागि सडक गुरुयोजना तर्जुमा गरि लागु गरियो ।
६. जनप्रतिनिधिहरु तथा कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि विभिन्न अभिमुखिकरण कार्यक्रम तथा तालिमहरु संचालन तथा व्यवस्थापन गरिएको ।

(ख) विद्यमान अवसरहरु:

१. धार्चे गाउँपालिका प्राकृतिक सम्पदा र जैविक विविधाताले भरिपूर्ण रहेको छ ।
२. पर्यटन (कृषि पर्यटन, पर्यापर्यटन, साहसिक, साँस्कृतिक) विकासको प्रचुर सम्भावना रहेको छ ।
३. जलस्रोतको प्रचुरताले जलविद्युत उत्पादनको सम्भावना प्रचुर मात्रामा रहेको छ ।
४. बहुमुल्य जडिबुटी तथा वन पैदावारको प्रचुरताले सोको औपचारिक संकलन, प्रशोधन तथा विक्रिवितरणले यथेष्ट अर्थोपार्जनको संभावना रहेको छ ।
५. स्थानीय कृषि/पशुपालन उत्पादनहरुको ब्राण्डीङ्ग र बजारीकरण गर्न सकिने मनग्य आय आर्जन हुने ।
६. गैरकाष्ठ, वनपैदावारमा आधारित उद्योग स्थापना ।
७. जडीबुटी तथा प्राकृतिक वस्तुको अध्ययन अनुसन्धानको लागि उपयुक्त ठाउँ ।

(ग) विद्यमान चुनौतिहरु:

१. विकट भुगोलले गर्दा यातायातको विकास र सर्वयाम यातायात सुविधामा कठिनाई ।
२. भिरालो पहाडी भुगोलमा वर्षेनी भुक्षयको प्रकोपले पूर्वाधारमा दिगो विकासको लागि अवरोध ।
३. भौगोलिक दुर्गमताका कारण कर्मचारीहरुको दरबन्दीले पूर्णता नपाउनु ।
४. जनप्रतिनिधि र कर्मचारीहरुलाई समय अनुसार सशक्तिकरण तथा परिचालन गर्दै जान नसक्नु ।
५. आन्तरिक राजस्व संकलनको अवसरलाई सदुपयोग गर्न नसक्नु ।
६. परम्परागत ज्ञान र सिपलाई संरक्षण गर्दै, स्थानीय उत्पादित वस्तुहरुको बजारीकरणको अभाव हुनु ।
७. कृषि तथा पशुपालनलाई आधुनिकिकरण, व्यवसायीकरण र विविधिकरण गर्न नसकिएको ।
८. वन, बुढीगण्डकीको जलाधार संरक्षणमा ध्यान नपुग्नु तथा समुदाय र गाउँपालिका विचमा आवश्यक समन्वयको अभावले गर्दा वनपैदावारलाई व्यावसायिक रूप दिन नसक्नु ।
९. पालिकाको बीच भागमा भएर बग्ने बुढीगण्डकी नदी तथा त्यसको जलाधार क्षेत्रमा रहेका सहायक नदीहरुको दहत्तर बहत्तरको समयमा नै व्यवस्थापन गर्न नसक्नु तथा स्थानीय साना व्यावसायीलाई दर्ता प्रक्रियामा समावेश गरि बजार अनुगमनलाई व्यवस्थित गर्न नसक्नु र वनपैदावारलाई करको दायरामा समावेश गर्न नसकिएको कारण राजस्व संकलनको लक्ष्य प्राप्ति हुन नसक्नु ।

२. नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका आधारहरु:

नेपालको संविधान, २०७२ को धारा ५९, २२८, २२९, २३० तथा स्थानीय शासन सम्बन्धी उल्लेख भएको अन्य नीतिगत व्यवस्था, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहले आवधिक, वार्षिक तथा रणनीतिक योजनाहरू बनाई लागू गर्दै जानुपर्ने प्रावधान, राष्ट्रिय योजना आयोगले जारी गरेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८, पन्ध्रौँ आवधिक योजनाको मूलभूत पक्षहरू, दिगो विकास लक्ष्य, २०३० को मार्गचित्र, गाउँपालिकाको आवधिक योजना, मध्यमकालीन खर्च संरचना, संघ र प्रदेश सरकारको आगामी आर्थिक वर्ष २०८२/८३ को नीति तथा कार्यक्रम साथै विभिन्न चरणको स्थानीय समुदायको सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट आएको सल्लाह सुझावबाट गाउँपालिकाको शासकीय प्रबन्धमा जवाफदेहिता, पारदर्शिता, गुणस्तरीयता एवं स्वच्छतायुक्त जनसहभागीता सुनिश्चित गरिने प्रतिवद्धता सहित यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८२/०८३ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तयार गरिएको छ ।

३. चालु आ.व.को हाल सम्मका प्रमुख उपलब्धीहरुको संक्षिप्त विवरणहरु:

(क) सामाजिक विकास:

१. स्वास्थ्य: धार्चे गाउँपालिका र Earth C-Air नेपालको साझेदारीमा वडा नं. ३ खोर्लावेशीमा ५ बेडको आधारभूत अस्पताल निर्माण भई संचालनमा रहेको छ । गाउँपालिका र माइली नेपाल संस्थाको साझेदारीमा लापु माझगाउँ सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईको २ कोठे भवन निर्माण भएको । चालु आर्थिक वर्षमा समेत जेष्ठ नागरिक भेटघाट कार्यक्रमलाई निरन्तरता प्रदान गरिएको छ । गर्भवती महिलाहरुको लागि ग्रामीण भिडियो एक्सरेको घुम्ती सेवालाई थप प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिएको छ । महिलाहरुका लागि प्रजनन रुग्णता सम्बन्धि आडखस्ने समस्या भएकोलाई रिडप्रेसरी सेवा व्यवस्थापन, PID को उपचार र पाठेघरको क्यान्सर पत्ता लगाउनका लागि VIA Test सम्बन्धि स्वास्थ्य शिविर वडा नं. १, २, ३, ५ र ७ मा संचालन गरि ७७१ जनालाई सेवा दिईएकोमा ३१ जना VIA test positive हरू मध्ये ७ जनालाई Thermocogulation द्वारा उपचार गरियो । आधारभूत स्वास्थ्य सेवा अन्तर्गतको P1 Programme को नियमित गुणस्तरीय खोप सेवा व्यवस्थित गराउन Coldchain व्यवस्थापनको लागि थप Coldchain Refregarator व्यवस्थापन गरियो । स्वास्थ्य संस्थाहरुले दैनिक रूपमा सेवा प्रवाह सम्बन्धि कार्यहरुलाई सफ्टवेयर वेसमा अभिलेख तथा प्रतिवेदनलाई व्यवस्थित बनाउनका लागि स्वास्थ्यकर्मीको क्षमता अभिवृद्धि गराउन e-HMIS, DHIS2 (Digitalized) तालिम प्रदान गरियो । निस्वार्थ रूपमा धार्चेको विभिन्न टोल समुदायमा स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गरिरहेका ५४ जना महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुलाई मासिक समिक्षा बैठकको यातायात खर्च वापत रु ८०० र संचार खर्च वापत रु २०० गरि जम्मा मासिक १०००।— सहित प्रोत्साहन उपलब्ध गराउने कार्यको सुरुवात गरिएको । गाउँपालिकाभित्रका ७ जना HIV positive विरामीहरुलाई ART उपचार Follow up गर्न जाँदा यातायात खर्चवापत प्रतिव्यक्ति वार्षिक रु. २४,०००।-उपलब्ध गरिएकोछ । गाउँपालिकाको आयोजना तथा व्यवस्थापनमा मुटु फाउण्डेसनको सहकार्यमा विशेषज्ञ वृहत स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रम संचालन गरी ENT, gynne, ECG, USG, Ortho pathology सेवाको साथै ४९ जनालाई मोतिविन्दु शल्यक्रिया सेवा सम्पन्न गरिएको छ । धार्चे गाउँपालिकाको शुन्य होम डेलिभरीको निति अवलम्बन गर्दै पोटोकल अनुसारको गर्भवती परिक्षणलाई थप प्रभावकारी बनाई सुत्केरी सेवालाई सुदृढीकरण गरी संस्थागत प्रसूतीलाई बढावा दिन सेवाग्राही सुत्केरीहरुलाई सुत्केरी भान्साघरबाट पौष्टिक खानाको व्यवस्थापन गरिएको छ र थप

जटिलयुक्त गर्भवती र सुत्केरीहरूलाई सुविधा सम्पन्न स्वास्थ्य सेवाको लागि निशुल्क एयर रेक्व्यु र एम्बुलेन्सको व्यवस्थापन गरिएको छ । यस गाउँपालिकाबाट स्वास्थ्यकर्मीको क्षमता अभिवृद्धिको लक्ष्यमा विभिन्न तालिम संचालन गरी ५ जना स्वास्थ्यकर्मीलाई Implant तालिम प्रदान गरिएको छ । स्वास्थ्य सेवाको पहुँचबाट टाढा रहेका धार्चे गा.पा. वडा नं. ७ को ठाँटीमा गाउँघर क्लिनिक स्थापना गरी सेवा विस्तार गरिएको छ । गाउँपालिका र गोरेटो गोरखाको साझेदारीमा विभिन्न ७ वटा स्वास्थ्य संस्थामा न्यूनतम सेवा मापदण्ड अनुरूपको स्वास्थ्य सामग्री र सोलर सिस्टम जडान व्यवस्थापन गरिएको छ ।

२. **शिक्षा:** समयमा शिक्षक कर्मचारीहरूको तलब तथा अन्य शीर्षकका रकम विद्यालयको खातामा निकास भएको । विपन्न लक्षित छात्रवृत्ति लगायत अन्य सबै खाले छात्रवृत्ति रकमहरू विद्यार्थीहरूलाई यथासमयमै वितरण भएको । विद्यालय समायोजन तथा दरबन्दी मिलान कार्य सम्पन्न, केरौँजा सिकाइ केन्द्रको परिचालन नियुक्त गरी केन्द्रलाई सक्रिय रूपमा ल्याएको, निःशुल्क स्यानेटरी प्याड खरिद तथा वितरण कार्य भएको । गाउँपालिका अन्तर्गतका सामूदायिक विद्यालयका प्र.अ. तथा शिक्षकहरू सहितको पाठ्यपुस्तक लेखन टोलिले कक्षा ३ को स्थानीय पाठ्यपुस्तक तयार गरिएको छ । ECD शिक्षक तालिम, IEMIE तालिम, विषयगत शिक्षक तालिम (अंग्रेजी, गणित र विज्ञान), IT फोकल शिक्षकहरूका लागि क्षमता विकास तालिम, एकीकृत पाठ्यक्रम सम्बन्धि कष्टमाईज्ड तालिम, अपाङ्गताको प्रारम्भिक पहिचान सम्बन्धि अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको । गरिव तथा जेहेन्दार विद्यार्थीलाई दिईने छात्रवृत्तिलाई कार्यक्रमलाई कार्यविधि बनाई निरन्तरता दिईएको छ । शिक्षाको गुणस्तर र सिकाई उपलब्धिको लागि अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको छ । चाइल्ड फन्ड जापानको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा एकिकरण नेपाल गोरखाको कार्यान्वयन साझेदारीमा प्रभातकिरण मा.वि. लापुवेशीमा ८ कोठे भवन निर्माण भएको । धार्चे गाउँपालिका र PTN Nepal को साझेदारीमा पार्वति आ.वि. उहियामा ६ कोठे भवन निर्माण सम्पन्न भएको । धार्चे गाउँपालिका र गणेश हिमाल एशोशियसनको साझेदारीमा केरौँजा मा.वि.को छात्रावास मर्मत सम्पन्न भएको । ध्रुव कुमार श्रेष्ठको एकल पहलमा वडा नं. ३, ५, ६ र ७ को विभिन्न विद्यालयहरू बाल विकास कक्षाकोठा लगायत अन्य भौतिक संरचनाहरूको स्तरोन्नति गरेको । गुड नेबर्स इन्टरनेशनलको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग र पद्धति विकास सेवा केन्द्र गोरखा कार्यान्वयन साझेदारीमा वडा नं. ५, ६ र ७ का विभिन्न विद्यालयहरूका स्पेन्सरसिप विद्यार्थीहरूलाई शैक्षिक सामग्री लगायत अन्य सामग्रीहरू वितरण भएको छ । माइली नेपाल संस्थाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा कालरात्री मा.वि. लापुमा सोलार जडान भएको ।

३. **न्यायिक समिति:** गण्डकी प्रदेश सरकार मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयमार्फत प्रत्येक स्थानीय तहका लागि एकजना न्यायिक सहजकर्ताको व्यवस्था भई न्यायिक समितिको कामकारवाही थप प्रभावकारी तथा गुणस्तरिय भएको । न्यायिक समितिको छुट्टै सचिवालय र इजलास कक्ष कोठाको व्यवस्था गरिएको मेलमिलापकर्ताहरूको लागि २ दिने पुनर्ताजगी तालिम सञ्चालन गरिएको ।

(ख) **भौतिक पूर्वाधार विकास:**

१. **सडक:**

नयाँ ट्याकटर्फ — गण्डकी प्रदेश सरकारको समपूरक अनुदानमा काशिगाउँ सर्जनबेशि सडक ६.५ कि.मि. नयाँ ट्याक निर्माण सम्पन्न भएको छ । रुन्चेत कमनन सडक १.७ कि.मि., स्यातहोड हुन्दुपुक

मोटरबाटो २.१ कि.मि. र खानीवेशी शाखा सडक नयाँ ट्रयाक १५० मिटर गरि कुल १०.५ कि.मि. नयाँ ट्रयाक खोलिएको छ ।

सडक स्तरोन्नतितर्फ — लाप्राक शाखा सडक ८०.५ मि.सोलिड, ९५६ मि. ग्रावेल, ४२.५ घ. मि. ग्यावियन, ६.५*५.४५ मि. कजवे, १७३० मि. नाली र ३४९ मि. सडक स्तरोन्नति । त्यसैगरि रेसे गुम्दा शाखा सडकमा ७*३ मि. को कजवे, २१२ मि. नाली, ५७८ मि. रोड अपग्रेट, ५४ घ. मि. ग्यावियन, २९ घ. मि. मसला गारो निर्माण । अन्य थुप्रै सडकहरुको स्तरोन्नतिको सुरुवात गरिएको छ ।

गोरेटो बाटोतर्फ — ८५२ मि. ढलान गोरेटो बाटो निर्माण भएको । ५.७ कि.मि. सिढि गोरेटो बाटो निर्माण भएको । साथै ३४५ मि. सोलिड गोरेटो बाटो निर्माण भएको छ । गोरेटो बाटोको विकासलाई व्यवस्थित गर्न सुरुवात गरिएको छ ।

अन्य तर्फ — गत वर्षको वर्षाको समय देखी नै गाउँपालिकाको केन्द्र देखी आरुघाट सम्मको सडकलाई पालिकाको पहलमा वर्षा याममा पनि सञ्चालन गर्ने प्रयास गरिएको छ । खोलविशी र नौलिखोलामा ह्युमपाईप राखी हिउँद याममा सवारी साधनको आवतजावतलाई सहज र सरल बनाईएको छ । खेलकुद विकासको लागि खेलकुद ग्राउण्डहरुको निर्माण सुरुवात गरिएको छ ।

२. खानेपानी र सिंचाई:

संघीय विशेष अनुदानमा रुन्चेत खानेपानी आयोजनासम्पन्न भई २९९ धारा जडान भई २९९ घरधुरी लाभान्वित भएको । त्यसैगरि संघीय विशेष अनुदानमार्फत माछिखोला खानेपानी आयोजना सम्पन्नको अन्तिम चरणमा रहेको जसबाट १३५ धारा जडान भई १३५ घरधुरी लाभान्वित भएको । प्रदेश विशेष अनुदानमा लाप्राक गुप्सीपाखा सोलार पम्पिङ खानेपानी आयोजना सम्पन्नको अन्तिम चरणमा रहेको छ । काशीगाउँ, गुम्दा, लापु, ठाँटि, दुङ्ला, दोभान हुम्चेत, खोलविशी, अन्तरवेशी तथा लाप्राकमा नयाँ तथा पुरानो खानेपानी आयोजनाहरुको निर्माण तथा मर्मत सम्भार गरि खानेपानी सुचारु गरिएको छ । सिंचाईका लागि पाइप खरिद गरि आवश्यकतानुसार वितरण गरिएको छ ।

(ग) आर्थिक विकास:

१. कृषि तथा पशु विकास:

यस धार्चै गाउँपालिका आलु उत्पादनमा प्रचुरता रहेकोले उत्पादित आलुलाई सुरक्षित भण्डारण गर्नका लागि वडा नं. ५ गुम्दामा १०० टन क्षमताको आलु कोल्डस्टोर गत आ.व.मा निर्माण सम्पन्न भई चालु आ.व.मा आवश्यक र्याकको व्यवस्था गरि संचालनमा आएको । किसान सुचिकरण कार्यक्रम सबै वडामा सम्पन्न गरि २,६५५ जना किसानको लगत संकलन गरिएको । प्राङ्गरिक खेतिलाई टेवा पुर्याउनका लागि कम्पोष्ट मल निर्माण र वनस्पति विषादि झोल मल निर्माण सम्बन्धि तालिम सातवटै वडाहरुको गत आ.व.मा छुट्टै भएका टोलहरुमा संचालन गरिएको । वसौमी खेती तर्फ किसानहरुलाई थप आकर्षित गर्ने हेतुले सबै वडाका २५ जना कृषकहरुलाई ग्रीन सेड नेट वितरण गरिएको । माटोको अनुकूलता अनुसार कृषि बाली लगाउन कृषकहरुलाई प्रोत्साहन गर्नका लागि सातवटै वडाहरुमा माटो परिक्षण सम्पन्न गरिएको छ । रैथाने बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत सबै वडाका माध्यमिक तहका विद्यालयहरुमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुलाई रैथाने बालीको विशेषता र महत्वको बारेमा जानकारी गराउँदै होडिड बोर्ड वितरण गरियो । त्यसैगरि रैथाने बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत नै उत्पादित वस्तुको गुणस्तर वृद्धिको

लागि प्रविधि हस्तान्तरण अन्तर्गत ५ थान कुटानी पिसानी र १ थान तेल पेल्ले मेसिन वितरण गरिएको छ । कृषि पशुपंक्षि तथा मत्स्य तथ्याङ्क अद्यावधिक कार्यक्रम अन्तर्गत वडा नं. ३, ५ र ७ मा कुल ६५० घरधुरीको तथ्याङ्क संकलन गरिएको । नमुना नर्सरी निर्माणको कार्य प्रारम्भ गरिएको । कृषि उत्पादनमा आधारित नगद अनुदान वितरण कार्यक्रम संचालन रहेको ।

पशुसेवा अन्तर्गत घरपालुवा तथा सामूदायिक कुकुरका लागि रेविज विरुद्धको खोप तथा बन्ध्याकरण कार्यक्रम संचालन गरि ३५ वटा कुकुरलाई रेविज विरुद्धको खोप तथा बन्ध्याकरण गरिएको । आन्तरिक तथा बाह्य परजिवी नियन्त्रण कार्यक्रम अन्तर्गत ७ वटै वडामा भेडा तथा बाखाहरुमा डिपिड, उनकाट्ने तथा आवश्यकतानुसार परामर्श तथा औषधि वितरण गरिएको । भेटेरिनरि अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र गोरखासँगको साझेदारीमा पशुहरुमा पूर्ण खोप संचालन गरिएको । संघिय सशर्त अन्तर्गत बाखा स्रोत केन्द्र कार्यक्रमबाट लापुबेशि र सर्जडबेशीमा आधुनिक बाखा खोर निर्माण भएको । मासुजन्य उत्पादनका आधारमा नगद अनुदान वितरण कार्यक्रम संचालनमा रहेको ।

२. उद्योग तथा पर्यटन:

करिव २० वटा विभिन्न व्यवसाय दर्ता भएको छ । ढुंगा उद्योग संचालन गर्नका लागि १ थान ढुंगा काट्ने मेसिन खरिद गरि वितरण गरिएको । धार्चे गाउँपालिकामा पर्यटन प्रवर्द्धन गर्नका लागि नौलिखोलामा मुख्यमन्त्री नवप्रवर्तन साझेदारी कार्यक्रम अन्तर्गत गाउँपालिका र मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय गण्डकि प्रदेशको साझेदारीमा नौलीखोला ग्लासब्रिज आयोजनाको ठेक्का सम्झौता गरि निर्माण कार्य अगाडि बढेको । विकास हाइड्रोपावर क.लि.को आइ.पि.ओ. वितरणमा १०% स्थानीय शेयरको लागि धार्चे गाउँपालिकालाई मात्र हुनुपर्ने गाउँपालिकाको माग बमोजिम सोहि अनुसार वितरण गर्न गराउन सफल भएको थियो ।

३. सहकारी तथा रोजगारी सिर्जना:

धार्चेमा रहेका सहकारी संस्थाहरुमध्ये ५ वटा सहकारी संस्थाहरु COPOMIS प्रणालीमा आवद्ध गरिएको । गाउँपालिकाका ७ वटै वडाहरुमा १९५ नयाँ बेरोजगारहरुको तथ्याङ्क संकलन गरी बेरोजगारी सूचना प्रणालीमा प्रविष्ट र १४९३ बेरोजगारीको नविकरण गरी जम्मा १६८८ जना बेरोजगारी सुचीकृत गरिएको छ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमबाट ८८ जनालाई बेरोजगारीलाई १०० दिनको रोजगार प्रदान गरिएको छ । गरिबी निवारणको लागि लघु उद्यम विकास (मेड्पा) कार्यक्रमबाट वडा नं. ७ मा १ दिने अभिमुखिकरण तथा सहभागितात्मक ग्रामिण लेखाजोखा कार्यक्रम गरि ५५ घरधुरी सर्वेक्षण सम्पन्न । उद्यमशिलता तालिम २४ जना, साबुन तथा झोल साबुन बनाउने ७ दिनको तालिम २० जना, वडा नं. ३ उहियामा स्तरोन्नती एडभान्स सिलाई कटाई तालिम १ महिनाको १० जना, प्रविधि हस्तान्तरण अन्तर्गत २ जनालाई २ थान सिलाई कटाई मेसिन र साबुन बनाउने मेसिन ४ थान, तरकारी खेती तालिम २० जना गरिएको ।

(घ) वन, वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन:

चालु आ.व. को साउन महिनामा रेसेफाँटमा भएको विपदजन्य घटनाबाट ज्यान गुमाएका मृतकको परिवारलाई काजक्रिया खर्चवापत प्रतिव्यक्ति रु. ५०,०००।— का दरले उपलब्ध गराईएको छ ।

त्यसैगरि झ्याप्लेखोला धादिङको घटनामा ज्यान गुमाएका एकजना मृतकको परिवारलाई काजक्रिया खर्चवापत प्रतिव्यक्ति रु. ५०,०००।— आर्थिक राहत उपलब्ध गराईएको छ । बाढि पहिरोबाट क्षति हुने सडक तथा बाटो तत्काल खुलाई सवारी तथा मानवीय आवतजावतलाई सरल र सहजता ल्याउनका लागि जेसिभि मेसिन खरिद गरिएको र आवश्यकतानुसार परिचालन गरिएको छ । दिगो फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि धार्चे गाउँपालिकाको केन्द्र माछिखोला र खोलाबिशीमा डम्पिङ साइट निर्माण गरी फोहोर व्यवस्थापनको थालनी भएको छ साथै माछिखोला बजारबाट नियमित रुपमा फोहोरमैला घरघरबाट संकलन गरि विसर्जन गर्ने गरिएको छ । **Clean & Green Machhikhola** अभियान अन्तर्गत माछिखोला बजारलाई सरसफाईयुक्त स्वच्छ सफा र हरियाली कायम गर्ने प्रयास गरिएको । वन, वनस्पति, वन्यजन्तु, जैविक विविधता, जलाधार व्यवस्थापनलाई समेटने गरी यसबाट प्राप्त हुने काठ, दाउरा, जडिवुटी, हरित उद्यम र पर्यापर्यटनको विस्तार गरिएको छ ।

(ङ) संस्थागत विकास र सुशासन:

चालु आ.व. मा स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्याङ्कन (LISA) मा कुल ९४.७५ अंक, स्थानीय तह वित्तिय जोखिम मुल्याङ्कन (FRA) मा कुल ८३ अंक र राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगद्वारा गरिने कार्यसम्पादन मुल्याङ्कनमा ६६.८ अंक प्राप्त भएको । जनप्रतिनिधिहरु तथा कर्मचारीहरुलाई भ्रष्टाचार नियन्त्रण र सुशासन प्रवर्द्धन सम्बन्धि एकदिने आधारभूत अभिमुखिकरण कार्यक्रम गाउँपालिकाको समन्वयमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको कार्यालय पोखराको आयोजनामा सम्पन्न भएको । उपभोक्ता समितिहरुलाई विकास निर्माण कार्यलाई प्रभावकारी एवम् गुणस्तरीय तुल्याउनका लागि ३ दिने आधारभूत अभिमुखिकरण तालिम संचालन गरिएको । महिलाहरुको नेतृत्व तथा बोल्ने कलाको विकास गरि शसक्तिकरणका लागि ७ वटै वडाहरुमा ५ दिने आधारभूत उदघोषण तालिम सम्पन्न, मेलमिलापकर्ताहरुको लागि २ दिने पुनर्ताजकि तालिम, सामाजिक सुरक्षा तथा पंजिकरण कार्यमा संलग्न जनप्रतिनिधिहरु तथा कर्मचारीहरुका लागि सामाजिक सुरक्षा तथा पंजिकरण सम्बन्धी २ दिनको आधारभूत अभिमुखिकरण तालिम, स्वास्थ्यकर्मीको क्षमता विकासका लागि विभिन्न तालिमहरु सम्पन्न गरिएको ।

४. आगामी आ.व.का प्राथमिकता प्राप्त प्रमुख कार्यक्रमहरु:

आ.व. २०८२/०८३ को मुख्य प्राथमिकतामा शिक्षा, स्वास्थ्य, सडक स्तरोन्नति, कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि, जलविद्युत तथा स्वरोजगार रहेको छ ।

क. सामाजिक विकास:

१. शैक्षिक नीति स्थानीय पाठ्यक्रम तथा योजना तर्जुमा ।
२. विद्यालय पूर्वाधार सुधार तथा शैक्षिक सामग्री ।
३. गरिव तथा जेहेन्दार तथा संरक्षक नभएका विद्यार्थीहरुलाई छात्रवृत्ति ।
४. भर्ना अभियान घरदैलो कार्यक्रम ।
५. शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावक बीच अन्तरक्रिया तथा तालिम व्यवस्थापन ।
६. गाउँपालिका/नगरपालिका तथा अन्तर विद्यालयस्तरीय खेलकुद ।
७. सूचना प्रविधि तथा कम्प्युटर ल्याव ।
८. प्राविधिक शिक्षालयको स्थापना ।

९. कम्तिमा १० बेडको अस्पताल स्थापना ।
१०. स्वास्थ्य संस्थाको पूर्वाधार विकास ।
११. स्वास्थ्य बिमाको पहुँच विस्तार ।
१२. विज्ञहरूद्वारा स्वास्थ्य शिविर संचालन ।
१३. खानेपानीको लागी एक घर एक धाराको अभियानमा खानेपानी तथा सरसफाईमा पहुँच बृद्धि ।
१४. फोहोर व्यवस्थापनको लागी ल्यान्डफिलसाइटको खोज र निर्माण
१५. खानेपानी प्रसोधन सम्बन्धि संरचना निर्माण ।
१६. लैससास नीति तर्जुमा तथा समायोजन, संशोधन ।
१७. लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक, ज्येष्ठ नागरिक, बालबालिका, विपन्न वर्ग, लोपोन्मुख र सीमान्तकृत समुदाय सम्बन्धि खण्डीकृत तथ्याङ्क तथा अभिमुखीकरण ।
१८. महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम, नेतृत्व विकास तालिम, अभिमुखीकरण ।
१९. आयआर्जन तथा रोजगारी मुलक कार्यक्रम तथा सम्बन्धित तालिम
२०. लैङ्गिक विभेद, हिंसा तथा शोषण, बालविवाह रोकथामका लागि अभिमुखीकरण एवं सचेतनामूलक कार्यक्रम ।
२१. ज्येष्ठ नागरिक सम्बन्धी नीति, समायोजन, निर्माण तथा संशोधन ।
२२. अपाङ्गमैत्रि, बालबालिकामैत्रि, महिलामैत्रि भौतिक संरचना निर्माण ।
२३. अपाङ्गता भएकालाई आवश्यक सहयोगि सामाग्री, कृतिम अङ्ग प्रदान ।
२४. सामाजिक सुरक्षा, सामाजिक संरक्षण ।
२५. युवाको क्षमता विकास तथा रोजगारी कार्यक्रम ।
२६. गाउँपालिका स्तरीय, खेलकुदस्थल निर्माणको शुरुवात ।
२७. खेलकुद पूर्वाधारको विकास तथा उत्कृष्ट खेलाडी सम्मान ।
२८. समुदायमा कल्याणकारी कोषको व्यवस्था गरी आयआर्जनमा बृद्धि ।
२९. न्यायिक समितिको काम कारवाहीमा प्रभावकारिता ।
३०. भूमिहिन दलित, भूमिहिन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीहरूको व्यवस्थापन ।

ख. आर्थिक विकास:

१. स्थानीय आर्थिक विकास योजना तयार गर्ने ।
२. व्यावसायिक कृषि पकेट क्षेत्र निर्धारण । (आलु क्षेत्र, कफी उत्पादन क्षेत्र, सिलम, किवि उत्पादन क्षेत्र, तरकारी उत्पादन क्षेत्र रैथाने बालीहरू)
३. कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गर्दै उत्पादनमा अनुदान ।
४. उन्नत पशुपालन पकेट क्षेत्र निर्माण ।
५. भिरालो जमिनमा टनेल फार्मिङ तथा व्यावसायिक तरकारी खेती (मौसमी, बेमौसमी)
६. व्यावसायिक पशुपालन ।
७. व्यावसायिक ट्राउट र अन्य जातको माछापालन ।
८. कृषि उत्पादन संकलन केन्द्रहरूको निर्माण कृषि उत्पादनको बजारीकरण ।
९. पर्यटन विकास गुरुर्योजना निर्माण ।

१०. धार्मिक, भौगोलिक महत्वका पर्यटकीय स्थानहरूमा पूर्वाधार निर्माण ।
११. औद्योगिक ग्राम स्थापना ।
१२. स्थानीय उत्पादनको ब्राण्डिङ तथा उत्पादनको बजारीकरण ।
१३. सहकारी ऐन अनुसार सहकारी संस्थाहरूको अभिलेखिकरण, अनुगमन र नियमन, सञ्चालन ।
१४. व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालनमा सहकारीको लगानी ।
१५. श्रम सहकारी मार्फत योजना कार्यन्वयन ।
१६. श्रम र श्रमको माग सम्बन्धी अभिलेखन ।
१७. रोजगार सूचना केन्द्र स्थापना ।
१८. आर्थिक/वित्तीय साक्षरता कक्षा सञ्चालन ।
१९. व्यावसायिक सीप विकास तालिम सञ्चालन ।
२०. वैदेशिक रोजगारमा गएका व्यक्ति/परिवारका लागि मनोसामाजिक परामर्श सेवा ।
२१. जडिबुटीको अध्ययन अनुसन्धान र व्यावसायिकरण ।
२२. परम्परागत ज्ञान र सिपलाई सम्मक्षण गर्दै आधुनिकिकरण ।

ग. भौतिक पूर्वाधार विकास:

१. यातायात गुरु योजना निर्माण ।
२. सडक मापदण्ड तयार गरी पालिका भित्रको सडकको वर्गीकरण ।
३. सडक, गोरेटो बाटो, पदमार्गहरूको मर्मत तथा स्तरोन्नति ।
४. भुक्ष्यको कारणले जोखिममा रहेका बस्तीहरूको स्थानान्तरण ।
५. स-साना झो.पु. हरू, कल्भर्टहरू निर्माण ।
६. पर्यटकिय पदमार्गहरूको निर्माण तथा स्तरोन्नति ।
७. सडकपुलहरूको अध्ययन ।
८. भवनको संहिताको कार्यन्वयनमा जोड ।
९. सार्वजनिक जग्गा र भवनहरूको लगत संकलन र अभिलेख व्यवस्थापन ।
१०. ढल निकासको व्यवस्था ।
११. अपाङ्ग मैत्री संरचनाको निर्माण ।
१२. सार्वजनिक भवनहरूको लगत राखी अभिलेखीकरण ।
१३. सामुदायिक भवन निर्माण ।
१४. स्थानीय प्राविधिकलाई प्रविधि सम्बन्धी तालिम ।
१५. साना सिँचाई निर्माण ।
१६. गाउँपालिकाको जल उपयोग गुरुयोजना ।
१७. बुढीगण्डकी जलाधार संरक्षण तथा नदि नियन्त्रण ।
१८. पहिरो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन ।
१९. सुधारिएको चुलो निर्माण र सुरक्षित विद्युत् प्रयोग गर्न चेतना अभिवृद्धि ।

घ. वन, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन:

१. सामुदायिक वनको लगत तयारी र कार्ययोजना तर्जुमा र स्वीकृति,
२. वन, पैदावार व्यवस्थापन,
३. जैविक विविधता संरक्षण,
४. अन्त र निकाय, अन्तर तह समन्वय र सहकार्य,
५. भू तथा जलाधार संरक्षण,
६. फोहरमैला व्यवस्थापन,
७. नर्सरी स्थापना।
८. वृक्षरोपण क्षेत्रको पहिचान।
९. निजी वनलाई प्रोत्साहन।
१०. पानी पोखरीहरूको सम्रक्षण।
११. जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना निर्माण।
१२. सुरक्षित, एकीकृत, बस्ती/आवास क्षेत्र पहिचान।

ड. सुशासन तथा संस्थागत विकास:

१. कानून, नियम, कार्यविधि र मापदण्डहरू निर्माण/पुनरावलोकन।
२. सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता।
३. जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको क्षमता विकास।
४. सदाचार प्रवर्द्धन र भ्रष्टाचार नियन्त्रण।
५. पारदर्शिता र जवाफदेहितामा अभिवृद्धि।
६. संस्थागत स्व-मूल्यांकन।
७. घुम्ती सेवा।
८. संगठन तथा व्यवस्थापनको पुनरावलोकन।
९. प्रविधिमैत्री सूचनाको सञ्जालीकरण।
१०. सघं र प्रदेश सरकारसँग सहकार्यमा सम्पादन हुने।
११. न्यायिक समितिको काम कारवाहिलाई प्रभावकारी बनाउने।

५. आगामी आ.व. २०८२/०८३ का प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरू:

(क) सामाजिक विकास सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

शिक्षा:

१. प्रभातकिरण मा.वि. मेघा विद्यालयको निर्माणाधिन होस्टेल ब्लक निर्माण कार्यलाई आगामी आर्थिक वर्षमा निर्माण सम्पन्न हुने गरि व्यवस्था मिलाइनेछ।
२. **म बनाउछु मेरो विद्यालय मेरो सन्ततिका लागि** भन्ने मुल उद्देश्यका साथ सामुदायिक विद्यालयहरूमा विद्यार्थीको सिकाइमा परिवर्तन गर्न र गुणस्तरीय शिक्षाको कार्यक्रम मध्यनजर गर्दै शिक्षा तथा मानव विकास स्रोत केन्द्र र यूनेस्को नेपालको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा निर्माण भएको धार्चे गाउँपालिकाको शिक्षा योजनालाई कार्यान्वयन गरिनेछ।

३. सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक, कर्मचारीहरू, विद्यालय सम्बद्ध पदाधिकारीहरू, सरकारी तलबभत्ता खाने कर्मचारी र जनप्रतिनिधिहरूको छोराछोरी सामुदायिक विद्यालयमा भर्ना गर्नलाई प्रोत्साहन गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
४. धार्चेको भूगोल र विद्यालय व्यवस्थापनको लागि आवासिय छात्रावास कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारिताको लागि नियमन र आवश्यकताका आधारमा पुनर्वितरण गरिनेछ ।
५. BLE र SEE मा उत्कृष्ट नतिजा ल्याउने विद्यालय, विद्यार्थी र विषय शिक्षकलाई प्रोत्साहन स्वरूप पुरस्कृत गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
६. स्थानीय तहले सञ्चालन गर्ने स्तर मापन परीक्षाहरू, कक्षा ५ र आधारभूत तह उत्तीर्ण परीक्षा एवं माध्यमिक तह उत्तीर्ण परीक्षा थप मर्यादित तथा उपलब्धिमूलक बनाउन आवश्यक बजेट विनियोजनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
७. सामुदायिक विद्यालयमा शिक्षक, विद्यार्थी र अभिभावक बीचमा समन्वय गराई समुदायले विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर बुझ्नु पर्ने भएकोले वि.व्य.स., अभिभावक तथा विषयगत शिक्षकहरूको तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
८. अतिरिक्त क्रियाकलाप, शैक्षिक प्रदर्शनी, परीक्षामा एकरूपता, शैक्षिक क्यालेण्डर, विद्यालयहरूलाई गुणस्तर सुधारका योजनाहरूको सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
९. विद्यालय स्तरीय विविध खेलकुद प्रतियोगिताहरू सञ्चालनमा जोड दिइनेछ ।
१०. विद्यार्थीसँग अध्यक्ष/उपाध्यक्ष भेटघाट तथा विद्यार्थीहरूसँग प्रत्यक्ष साक्षत्कार कार्यक्रम र कृषिसँग विद्यार्थी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
११. विद्यालय क्षेत्रबाट १०० मिटर वरिपरि सुर्तिजन्य एवम् मादक पदार्थको बिक्रि वितरण तथा प्रयोगलाई पूर्ण रूपमा निषेध गरिनेछ ।
१२. विद्यालयहरूमा दिवा खाजाका रूपमा स्थानीय खाद्यन्न एवम् परिकारलाई प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गर्न जंकफुडको प्रयोगलाई निषेध गरिनेछ ।
१३. सर्वसुलभ गुणस्तरीय, जीवनोपयोगी, रोजगारमुलक, प्रविधिमैत्री शिक्षाको अवधारणा बमोजिम शिक्षा क्षेत्रलाई अगाडि बढाइनेछ । विद्यालय उमेर समूहका सबै बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा “**झिकाउने, सिकाउने र टिकाउने**” कार्यलाई प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रमसहित अभियानका रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
१४. सामुदायिक विद्यालयमा “**करियर काउन्सेलिङ्ग**” र “**मिडिया साक्षरता**” कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१५. स्थानीय पाठ्यक्रमका आधारमा पाठ्यपुस्तकको क्रमशः कक्षागत व्यवस्था मिलाउँदै लगिनेछ ।
१६. शिक्षाको आधार स्तम्भको रूपमा रहेको प्रारम्भिक बाल विकास तथा आधारभूत तहको पहिलो चरण कक्षा (१—३) हरूको स्तरोन्नति तथा शिक्षक तालिम र शैक्षिक सामग्रीका साथै सूचना प्रविधि (ICT)को प्रयोग र कक्षाशिक्षणलाई विशेष जोड दिइनेछ ।
१७. विद्यालय व्यवस्थापन समिति र शिक्षक अभिभावक संघका पदाधिकारीहरूलाई विद्यालयको समग्र व्यवस्थापनमा थप जिम्मेवार र उत्प्रेरित गर्नका लागि द्वैमासिक रूपमा नियमित बैठक बसि छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१८. विद्यालय सम्बद्ध पदाधिकारीहरू तथा सरोकारवालाहरूको लागि विद्यालयलाई व्यवस्थित सञ्चालन सम्बन्धी तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

१९. शिक्षामा लैङ्गिक समानतालाई जोड दिन छात्राहरूलाई माथिल्लो कक्षा अध्ययन गर्न र टिकाउन छात्रवृत्ति लगायत अन्य क्रियाकलापहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
२०. सबै वडालाई सहज हुने स्थानमा प्राविधिक विद्यालय र विज्ञान संकाय(+२ विज्ञान) जस्ता बहुविषय अध्ययन हुने आवासीय व्यवस्था सहितको +२ कक्षा सञ्चालनको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
२१. विद्यार्थीहरूलाई उच्च शिक्षा हासिल गर्नका लागि आवश्यकतानुसार छात्रवृत्ति प्रदान गरि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२२. बौद्धिक, सम्पत्ति, नवप्रवर्तन र अनुसन्धानलाई परम्परागत ज्ञान, सिप र समुदायसँग जोडिदै लगिनेछ ।
२३. सबैको पहुँच सहितको भर्चुअल शिक्षण प्रणाली, विद्यार्थी परामर्श सम्बन्ध, अन्तरक्रियात्मक इ-लर्निङ सामग्रीको डिजिटल प्लेटफर्मको व्यवस्था तथा शिक्षक मेन्टरिङमा आधारित आकर्षक शिक्षण कलामा साधन तालिमको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
२४. वैज्ञानिक अनुसन्धान र प्रविधिको विकासका लागि आवश्यकतानुसार निजी क्षेत्र र गैरसरकारी संघसंस्थाहरूसँग सहकार्य र साझेदारीको वातावरण मिलाइनेछ ।
२५. विद्यालय शिक्षाको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न र विद्यालय शिक्षा सेवालाई आकर्षक पेशाको रूपमा विकास गर्न प्र.अ. प्रोत्साहन, शिक्षक प्रोत्साहन, अतिरिक्त कक्षा र आवासीय छात्रावास जस्ता कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
२६. स्वास्थ्य संस्थासँगको सहकार्यमा वर्षमा कम्तिमा एकपटक प्रत्येक विद्यार्थीको स्वास्थ्य जाँच गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
२७. विद्यालयमा उपलब्ध स्रोत साधन तथा सेवा सुविधाका आधारमा विद्यालयलाई वर्गिकरण गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
२८. शिक्षकलाई छोटो समयमा सुरुवा सहमति दिदा क्षमता विकासको लागि गाउँपालिकाले गरेको लगानी खेर जाने भएकाले आगामी आर्थिक वर्षदेखि सुरुवाको सहमतिमा कडाई गरिनेछ ।
२९. स्थानीय भाषाको पाठ्यक्रम निर्माण गरि पठनपाठनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

स्वास्थ्य :

१. हुल्चुक सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइका लागि भवन निर्माण कार्यलाई अगाडि बढाईनेछ ।
२. आधारभुत तथा अत्यावश्यक उपचारात्मक स्वास्थ्य सेवाको पहुँच बढाउन धार्चे गाउँपालिका र ECA नेपालको साझेदारीमा संचालन गरीएको धार्चे आधारभुत अस्पताल थप व्यवस्थित तथा गुणस्तरीय सेवा प्रवाहको लागि मानव शंसाधनको साथै आवश्यक स्वास्थ्य सामग्री व्यवस्थापनको लागि वजेट व्यवस्था गरिनेछ ।
३. आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको पहुँच पुर्याउन कठिन भएका समुदायहरूमा संचालन गरीएको समुदायिक स्वास्थ्य ईकाईहरू निरन्तर संचालनको लागि करार सेवामा नियुक्ति भएका कर्मचारीहरूको म्याद थप गरी निरन्तर दिने र सबै समुदायिक स्वास्थ्य ईकाईहरूमा कार्यालय सहयोगीको व्यवस्थापन गरी स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी गराईनेछ ।
४. आम नागरिकहरूको स्वास्थ्यलाई विशेष ध्यानमा राखी आधारभुत तथा गुणस्तरीय सेवा सुनिश्चितताको लागि Standard Treatment Protocol (STP) For Basic Health Service (BHS) Package 2078 अनुसार ९८ प्रकारका आधारभुत तथा अत्यावश्यक औषधी, स्वास्थ्य सामग्री खरीद तथा आपूर्ति व्यवस्थापन

कार्यलाई निरन्तरता दिई थप बजेटको व्यवस्था गरिनेछ र बैकल्पिक चिकित्सा (आयुर्वेद ,प्राकृतिक चिकित्सा, शरिरीक व्यायाम,योगा शिक्षा) प्रवर्धन गर्न विद्यालय र समुदायमा केन्द्रित बनाई आयुर्वेद नागरीक आयोग्य केन्द्रलाई परिचालन गरिनेछ।

५. ७० वर्ष माथिका जेष्ठ नागरिक अपाङ्गता भएका तथा अशक्त नागरिक अति विपन्न नागरिकहरूका लागि स्वास्थ्य उपचार सेवा र परामर्श सेवालाई निरन्तरता दिन, घर घरमा नै स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न जेष्ठ र अशक्त नागरिक स्वास्थ्य परिक्षण तथा उपचार व्यवस्थापन सेवा कार्यक्रम निरन्तर सन्चालन गरिनेछ।
६. नेपाल संघिय सरकारको शून्य होम डेलिभरीको नीति अबलम्बन गर्दै प्रोटोकल अनुसारको गर्भवती परिक्षणलाई थप प्रभावकारी बनाई, सुत्केरी सेवालाई सुदृढीकरण गरी संस्थागत प्रसुती हुने दरलाई बढावा दिन वर्थिङ सेन्टरमा सुत्केरी भान्सा घर (आमा घर) व्यवस्थापन गरी पौष्टिक खानपानको व्यवस्था मिलाउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ र स्वास्थ्य चौकीको वर्थिङ सेन्टर सम्म आउने जाने साथै जटिलता भइ रेफर गर्नु परेमा र नवशिशुमा जटिलता भई अस्पताल जानु परेमा एम्बुलेन्स सेवा निशुल्क गरिनेछ। धार्चे गा.पा. भौगोलिक रुपमा अति विकट रहेकोले जटिलतायुक्त गर्भवती, सुत्केरी, नवजात शिशु जीवन रक्षाको लागि एयर रेस्क्युको प्रबन्ध मिलाई सुविधा सम्पन्न अस्पतालमा पुर्याईनेछ।
७. विभिन्न समुदायमा रहेका नागरिकहरूको स्वास्थ्य समस्यालाई मध्यनजर गरी विभिन्न रोगको परिक्षण उपचार तथा प्रेषण व्यवस्थापन गर्न समुदाय केन्द्रित विविध निशुल्क स्वास्थ्य शिविर सन्चालन गरिनेछ।
८. स्वास्थ्य संस्थाले दैनिक रुपमा सेवा प्रवाह गर्दै आएका स्वास्थ्य सेवाहरूको मासिक प्रगती प्रतिवेदन अर्धवार्षिक वार्षिक समिक्षा कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि 4R (Record, Recognize, Regulate & Reporting) निति कार्यान्वयन गर्न र eHMIS/DHIS2, eLMIS, eTB, SORMAS, FHP, Dizitization जस्ता Health का Software सम्बन्धी स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई तालिम संचालन गर्नुको साथै Labtop र Internet व्यवस्थापन गर्नका लागि बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।
९. धार्चेका विभिन्न सामुदायहरूमा निश्चार्थ रुपले स्वास्थ्य सेवा र परामर्शको कामकाजमा ताल्लिन महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वम सेविकाहरूको सेवाको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै प्रोत्साहन तथा संचार खर्च व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ र वडाको उत्कृष्ट महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयमसेविकाहरूलाई पुरष्कृत गर्न बजेट व्यवस्था गरिनेछ।
१०. धार्चेका एच.आई.भी पोजेटिभ ए.आर.टी.को उपचारमा रहेका विरामीहरूलाई नियमित उपचार फलोअफ व्यवस्थापनको लागि ए.आर.टी. उपचार यातायात खर्च व्यवस्थापन कार्यलाई निरन्तर दिईनेछ।
११. नसर्ने रोगहरूको बृद्धि भइरहेको बर्तमान परिप्रेक्षमा उच्च रक्तचाप मधुमेह मुटु रोग ,मृगौला रोग, मानसिक स्वास्थ्य क्यान्सर लगायतका घातक रोगहरू समयमै पहिचान र निदान गरि उपचारको दायरमा ल्याउन र थप बिग्रन नदिन Mass screening विशेष कार्यक्रम तथा स्वास्थ्य शिविरहरू प्रभावकारी रोकथाम नियन्त्रण र व्यवस्थापनका लागि एकीकृत जनस्वास्थ्य प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
१२. पालिकाको मातृ तथा नवशिशु मृत्युदरलाई न्युनिकरण गर्न संस्थागत सुत्केरी प्रवर्द्धन मातृ तथा शिशु मृत्युको नियमित निगरानी प्रत्येक वडामा रहेका स्वास्थ्य सस्थामा मासिक रुपमा दक्ष जनशक्तीबाट गर्भवती महिलाहरूलाई निशुल्क ग्रामीण अल्ट्रा साउण्ट (RUSG) सेवाको विस्तार गरी गुणस्तरीय मातृ

- तथा नवशिशु सेवाको प्रत्याभुति सहित “पुर्ण संस्थागत सुत्केरी युक्त पालिका” बनाउने अभियानलाई निरन्तरता दिइनेछ र SBA तालिम व्यवस्थापनमा आवश्यक बजेट व्यवस्था गरिनेछ ।
१३. स्वास्थ्य बिमामा आम नागरिकको सेवामा पहुँच बढाउन स्वास्थ्य बिमा प्रवर्धन सम्बन्धी जनप्रतिनिधी र स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई तालिम तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम व्यापक रूपमा सञ्चालन गरि सबै नागरिकहरूलाई स्वास्थ्य बिमामा आबद्ध गराई स्वास्थ्योपचारमा हुने व्ययभार कम गराउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
 १४. पुर्ण खोप घोषणा सुनिश्चितता र दिगोपना कायम राख्न खोप संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूलाई थप व्यवस्थित गराई निरन्तरता दिइनेछ, सामुदायिक स्वास्थ्य कार्यक्रमहरू खोप क्लिनिक, गाउँघर क्लिनिकमा खटिने खोप कार्यकर्ता वा स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई बाह्य क्षेत्रमा सेवा दिने दिनमा उक्त दिनको यातायात खर्च व्यवस्था गरिनेछ ।
 १५. सुनौला १००० दिन भित्रका आमा तथा बाल बालिकहरूको पोषण अवस्थामा सुधार गर्न गर्भवती सुत्केरी तथा २ वर्ष मुनिका बाल बालिकाहरू र किशोरीहरूको लागि विशेष पोषण कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ र आजको स्वस्थकर बालबालिका राष्ट्रको भोलीको दक्षजनशक्ति भएकोले पोषणमा लगानी गर्नु पर्ने विषयलाई मध्यनजर गरी Healthy baby competition कार्यक्रममा बजेट व्यवस्थापन गरी ५ वर्ष मुनिका बाल बालिकाहरूको कुपोषण दरलाई शून्य बनाउने नीति लिइनेछ ।
 १६. किशोरीहरूमा हुने कुपोषण र रक्तअल्पतालाई रोकथाम गर्न किशोरी आइरन कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाइनुको साथै वर्षमा कम्तीमा २ पटक किशोरीहरूको पोषण र रक्तअल्पताको अवस्था पत्ता लगाउन विशेष कार्यक्रम सन्चालन र किशोरकिशोरी मैत्री स्वास्थ्य संस्था विस्तार गर्ने नीति अनुरूप शरीरिक परिवर्तन संगै मनोसामाजिक तथा भावनात्मक स्वास्थ्य सेवालाई उपयुक्त हुने र गोपनियतालाई कायम राख्ने गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
 १७. स्वास्थ्य चौकी न्यूनतम सेवा मापदण्ड कार्यक्रमले निर्दिष्ट गरेका सूचकहरूलाई पुरा गर्न आवश्यक बजेट तथा सामग्रीको व्यवस्था गरि गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवाको सुनिश्चितता गरिनेछ र सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्था प्रमुखहरूलाई न्यूनतम सेवा मापदण्डमा उत्कृष्ट नमुना स्वास्थ्य संस्था अवलोकन भ्रमणको लागि बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।
 १८. विशेषज्ञ सहितको शिविर सन्चालनका लागि निजी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्थासंग सहकार्य तथा साझेदारीको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
 १९. "मेरो स्वास्थ्य: मेरो जिम्मेवारी" को अवधारणा अनुरूप नागरिकलाई स्वास्थ्य जीवनशैली तर्फ अभिप्रेरित गर्न नागरिक आरोग्यता अभियान मार्फत भान्सा सुधार: आरोग्यताको आधार भन्ने नारा सहित भान्सा सुधार कार्यक्रममा पत्रु खाना (junk food) नियन्त्रण गर्न आवश्यक सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने तथा नागरिक जीवन पद्धतिको रूपमा योग तथा ध्यानको प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
 २०. स्वास्थ्य प्रवाह लगायत कार्य सम्पादनको आधारमा हरेक वर्ष उत्कृष्ट सेवा प्रदान गर्ने स्वास्थ्यकर्मी र सा.म.स्व.से.हरूलाई सम्मान तथा पुरस्कृत गर्ने नीति लिइनेछ ।
 २१. विपन्न नागरीक उपचारको सहूलियतमा सिफारिस गरिने ८ प्रकारका रोगहरू र मृगौलाको रोग/मृगौला डाईलाईसिस, क्यान्सर, र मेरुदण्डको पक्षघातको रोगीलाई नेपाल सरकारबाट व्यवस्थापन गरीएको मासिक रु ५०००। उपचार खर्च वापत उपलब्ध हुने सेवालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
 २२. स्वास्थ्य सेवाका राष्ट्रिय कार्यक्रमहरूलाई निरन्तर संचालनको लागि स्वास्थ्यकर्मी साझेदारी विकास संस्था र सरोकारवाला संग अपासी समन्वय गरिनेछ र स्वास्थ्य संस्था संचालन तथा वेयवस्थापनमा मशलन्द खर्च व्यवस्थापन गरिनेछ ।

२३. समुदायको जनस्वास्थ्यमा आई पर्न सक्ने विपद तथा महामारी र अन्य संक्रमणलाई मध्य गरी RRT परिचालन तथा औषधी र स्वास्थ्य सामग्री व्यवस्थापनमा बजेट व्यवस्था गरी प्रभावकारी सेवा प्रवाह गरिनेछ ।

युवा तथा खेलकुद:

१. "एक वडा एक खेलकुद मैदान" निर्माणलाई आगामी तीन वर्षभित्र सम्पन्न गरिनेछ । खेलकुदसँग सम्बन्धित क्लबहरूलाई व्यवसायिकरण गराउँदै व्यवसायिक खेलाडी र प्रशिक्षक उत्पादनमा जोड दिइनेछ । गाउँपालिकास्तरीय खेलकुद विकास समितिलाई थप व्यवस्थित गरिँदै लगिनेछ । साथै धार्चे कप संचालन गरिनेछ ।
२. विभिन्न किसिमका दुर्व्यसनमा परेका युवाहरूलाई निरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र उपचारात्मक कार्यक्रमहरू मार्फत दुर्व्यसन मुक्त गराई समाजमा पुनस्थापनाको प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
३. विद्यालय तहदेखिनै खेलकुद तालिम प्रशिक्षक र खेलाडि प्रोत्साहनका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
४. वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवाहरूले आर्जन गरेको ज्ञान र सिप सदुपयोग गर्दै स्वरोजगार र उद्यमशीलता विकासका लागि गाउँपालिकाको स्थानीय आर्थिक विकास योजना अन्तरगत समावेश भएका नवप्रवर्तनशील लगायतका प्रोत्साहनमुखी कार्यक्रमसँग आवद्ध गरिनेछ ।
५. युवा उद्यमशीलता विकासका कार्यक्रमहरू मार्फत युवालाई "विदेश हैन बिजनेस" भन्ने भावना जागृत तुल्याई स्वरोजगार उन्मुख गराइनेछ ।
६. युवा बेरोजगारी न्यूनीकरणका लागि सरकारी, गैरसरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको समन्वय र सहकार्यमा सिप तथा उद्यमशील क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछ ।
७. विपन्न, गरिब र सुकुम्बासी परिवारका युवाहरूलाई इलेक्ट्रोनिक्स सामग्री मर्मत, प्लम्बिङ तथा इलेक्ट्रिसियन, ब्युटि पार्लर, होटल म्यानेजमेन्ट, ब्यावसायिक पशुपालन तथा तरकारी खेती जस्ता तालिमहरू प्रदान गरी गरीबी न्यूनीकरण र जिविकोपार्जनमा सहजीकरण गरिनेछ ।
८. गाउँपालिकास्तरीय रंगशाला (धार्चे ५) निर्माण गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरि अन्य सरकार र संघसंस्थासँग साझेदारी गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
९. युवाहरूको शारिरीक र मानसिक विकासका लागि नियमित खेलकुद संचालन र पालिका तथा जिल्लास्तरीय खेलकुद प्रतियोगिताहरू संचालन गरिनेछ ।
१०. योग, ध्यान एवम् प्रणायमलाई दैनिक जीवनमा अवलम्बन गर्नका लागि प्रोत्साहन गरिँदै लगिनेछ ।

भाषा, कला र संस्कृति:

१. धार्चे गाउँपालिकामा बोल्ने भाषा, कला संस्कृति, धार्मिक तथा साँस्कृतिक संरक्षण सम्बर्द्धनको लागि अध्ययन अनुसन्धान गरि दस्तावेजीकरण गर्न शुरुवात गरिनेछ ।
२. स्थानीय परम्परागत रूपमा मनाउँदै आएको मकै बिवाह, घाटु नाच, साइवा नाच, छिज्यू नाच, माने नाच, नारा पर्व लगायतको संरक्षण, संबर्द्धन तथा प्रवर्द्धन गर्दै दस्तावेजीकरण गर्ने गराउने नीति अवलम्बन गर्दै आलु महोत्सव, तमु लोसार, तातोपानी मेलालाई महोत्सवको रूपमा मनाई बाह्य तथा आन्तरिक पर्यटक प्रवर्द्धन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

३. धार्चै गाउँपालिकाभित्र रहेका विभिन्न धर्म समुदाय र धार्मिक तथा पौराणिक महत्व बोकेका शक्तिपिठहरूको संरक्षण, संबर्द्धन तथा प्रवर्द्धन गर्दै अध्ययन अनुसन्धान गरी अभिलेख तयार गरिनेछ । साथै विभिन्न जातजाति र समुदायभित्र रहेको संस्कार र संस्कृतिलाई प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम संचालनमा जोड दिइनेछ ।
४. गाउँपालिकाभित्र रहेका कला, भाषा, साहित्य, संस्कृति आदिको संरक्षण, सम्बर्द्धन एवं प्रवर्द्धन गर्नका लागि धार्चै तमु सांस्कृतिक संग्रहालयको विकास गरिनेछ ।
५. धार्चै सूचना केन्द्रलाई थप प्रभावकारी एवम् गुणस्तरीय रूपमा अगाडि बढाइनेछ । धार्चैभित्रका भाषा, कला र संस्कृतिको विभिन्न रूपमा दस्तावेजीकरण गरि सूचना केन्द्रमा अभिलेखिकरण सहित सुरक्षित राख्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

महिला तथा सामाजिक संरक्षण विकास नीति:

१. गाउँपालिकाका सुत्केरी महिलाहरूका लागि निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवाको व्यवस्था गरिनेछ ।
२. पालिका भित्र रहेका महिलाहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा राजनीतिक सशक्तिकरण गर्दै महिलाका मूलभूत अधिकार सुनिश्चित गरिनेछ ।
३. लैङ्गिकतामा आधारित हिंसा भेदभाव र बहिष्करणको अन्त्य गर्न आवश्यक कदम चालिनेछ ।
४. महिलाहरूका लागि समन्वयात्मक रूपमा रोजगारी तथा स्वरोजगारी सिर्जना गर्न आयमूलक, सीपमूलक प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
५. राजनीतिक, आर्थिक, सार्वजनिक लगायत सम्पूर्ण निर्णायक तहमा महिलाको सार्थक र समान पहुँचका लागि समान अवसरहरूको सिर्जना गर्नमा जोड दिइनेछ ।
६. एकल महिलाहरूले भोग्दै आएका सामाजिक तथा आर्थिक कठिनाईहरू कम गर्ने एकल महिलाहरूप्रति समाजले गर्ने व्यवहार सुधार गर्ने कार्यक्रमका साथै स्वरोजगामुलक तालिम सीप हस्तान्तरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
७. महिला लक्षित सहकारीलाई उत्पादनमुखी र सीप विकास तथा शसक्तिकरण गरि स्वरोजगारी बनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ र विउँ पूँजी निर्माण गरि वितरण गरिनेछ ।
८. आर्थिक रूपमा विपन्न महिलाहरूको समूह गठन गरी आर्थिक स्तरोन्नतीका विविध कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
९. महिला सशक्तिकरण कार्यक्रमलाई आगामी आर्थिक वर्षमा समेत निरन्तरता दिइनेछ ।
१०. महिलाहरूका लागि सिप विकास कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाइनेछ ।
११. महिला हिंसा विरुद्धको जनचेतनामुलक जागरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१२. समावेशी तथा समतामुलक समाज निर्माणमा महिलाहरूको सक्रिय र सार्थक सहभागिता सुनिश्चित गरि नारी सम्मान कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१३. महिलाहरूको सहभागिता र सक्रियतालाई उत्प्रेरित गर्न महिला सहभागी योजना र कार्यक्रमहरूलाई बजेट विनियोजनमा प्राथमिकता दिइनेछ ।

बालबालिका, किशोरकिशोरी, ज्येष्ठ नागरिक, अपांगता, आदिवासी जनजाति, दलित सम्बन्धी नीति:

१. बालबालिकाहरुको सर्वोत्तम हितलाई प्रथामिक रुपमा ध्यानमा राख्दै बाल अधिकार, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, लगायतका क्षेत्रमा विशेष अवसर प्रदान गर्दै सर्वाङ्गीण विकासमा योगदानका लागि उपयुक्त अवसर प्रदान गर्ने, र आगामी २ वर्ष भित्रमा बालमैत्री स्थानीय तह घोषणा गरिनेछ ।
२. बालबालिकाहरुमाथि हुने हिंसा विभेद र शोषणलाई अन्त्य गरी बाल अधिकारको प्रवर्द्धन तथा बाल अधिकार संरक्षणको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
३. बाल सशक्तिकरण अन्तर्गत बालबालिकालाई अनुशासन नैतिक शिक्षा नेतृत्व विकास जस्ता कार्यक्रम संचालन गरि बालबालिकाको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
४. अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, एकल महिला, लैङ्गिक सहभागिता समावेशीता समानुपातिक रुपमा लगायत लक्षित वर्गहरुको पहिचान गरि उनीहरुको आवश्यकता र रुची पहिचानका साथै अवसर प्रदान गरी सिप क्षमता र योग्यता आधारमा रोजगारी, सशक्तिकरण, स्वावलम्बी, जीविकोपार्जनका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
५. सामाजिक सुरक्षा भत्ता उपभोग नगर्ने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको जीविकोपार्जनका लागि आवश्यकता अनुसार विभिन्न सिपमुलक तालिम संचालन गरिनेछ ।
६. स्थानीय समुदायहरुको पहिचान सहित परम्परागत ज्ञान, सिप, संस्कृति, सामाजिक परम्परा र अनुभवलाई संरक्षण संवर्द्धन र सम्मान गर्दै पुस्ताहस्तान्तरण गरि प्राप्त अवसर र लाभको न्यायोचित वितरणको व्यवस्था गरिनेछ ।
७. नेपाल सरकार महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय द्वारा सञ्चालनमा ल्याएको software (SIMS) Social information management system सामाजिक सुचना व्यवस्थापन प्रणालीबाट अपाङ्गता परिचयपत्र र ज्येष्ठ नागरिक परिचयपत्र वितरण प्रणाली र अभिलेख व्यवस्थापनलाई Digitalization गरिनेछ ।
८. घुम्टि शिविर संचालन गरि अपाङ्गता परिचय पत्र, ज्येष्ठ नागरिक परिचय पत्र, एकल महिला परिचय पत्र वितरण तथा नवीकरण गरी उनीहरुको मौलिक हक र अधिकारलाई संरक्षण र सम्बर्द्धन गरिने छ ।
९. बाल विवाह, अनमेल विवाह जस्ता सामाजिक विकृति, विसङ्गतिलाई न्यूनीकरण गर्न बनेको विद्यमान कानूनलाई पूर्णता दिन नीतिगत व्यवस्था गरिने छ ।
१०. दलितहरुको समान हक र अधिकारको प्रवर्द्धन, निर्णय प्रकृत्यामा समेत समावेशीकरण र उनीहरुको संस्थागत सञ्जाल विकास गर्न जोड दिइनेछ ।
११. दलित समुदायको परम्परागत सीप, कला र संस्कृतिलाई संरक्षण सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धन गर्नका लागि विशेष कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
१२. दलित समुदायको सशक्तिकरणका लागि दलित युवायुवतिहरुलाई आयमूलक, रोजगारमूलक, सीपमूलक र चेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
१३. जातिय छुवाछुत तथा भेदभावमुक्त स्थानीय तह घोषणा गर्नका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यक्रम बनाई लागु गरिनेछ ।

न्यायिक समिति:

१. न्यायिक समितिको कामकारवाहीलाई थप चुस्त, दुरुस्त, छिटो, छरितो, प्रभावकारी, गुणस्तरीय, सरलीकृत तथा व्यवस्थित बनाउँदै लगिनेछ ।
२. वडास्तरीय मेलमिलाप केन्द्रलाई थप प्रभावकारी एवम् व्यवस्थित तुल्याउनका लागि स्रोत साधनयुक्त बनाउँदै लगिनेछ ।
३. मेलमिलापकर्ताको सुचिकृत दर्ता प्रणाली विकास गरिनेछ ।
४. न्यायिक समितिको जिल्लास्तरीय भेला आयोजना गरि असल अभ्यासको आदानप्रदान गर्ने वातावरणको सिर्जना गरिनेछ ।
५. न्यायिक समिति मेलमिलाप कर्ता प्रहरी र समुदाय बीच अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम संचालन गरि न्यायिक निरूपणलाई थप प्रभावकारी बनाईनेछ ।
६. मेलमिलाप कर्ताका लागि पुनर्ताज्जिक तालिम प्रोत्साहन भत्तालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
७. कानूनी साक्षरता कार्यक्रम संचालन गरि जनस्तरमा कानूनी अधिकार र न्यायिक प्रक्रिया सम्बन्धि जानकारी प्रदान गरिनेछ ।
८. टोल टोलमा न्यायिक सचेतना कार्यक्रम, लागु औषध नियन्त्रण र आत्महत्या न्यूनीकरण सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
९. न्यायिक समितिको सचिवालयको थप व्यवस्थापन गरि इजलास कक्षको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

भूमि तथा बस्ति विकासको व्यवस्थापन:

१. आगामी आर्थिक वर्षभित्र पालिकामा रहेका भूमिहिन दलित, भूमिहिन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासको व्यवस्थापन भूमि आयोगको सहयोगमा गरिनेछ ।
२. भूमीको वर्गीकरण तथा भुउपयोग योजना बमोजिम भूमिको कर निर्धारण कार्यलाई थप प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाईनेछ ।
३. पालिकाको जोखिम भूगोल तथा वस्ती विकासको निम्ति एकीकृत बस्ती विकासको योजना निर्माण गरि प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
४. गाउँपालिकाको वडा नं. ३ को लाक्पाल र वडा नं. १ को दाम्वाचेतको बस्ती सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरणको लागि सम्बन्धित निकायमा पहल गरि आगामी आर्थिक वर्षमा सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

(ख) आर्थिक विकास सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

राजस्व तथा कर नीति:

१. स्थानीय संचित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SuTRA) मार्फत आन्तरिक राजस्व संकलन कार्यलाई पारदर्शि एवं व्यवस्थित गर्नलाई पुर्ण रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ, साथै सम्बन्धित कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूलाई प्रभावकारी रूपमा तालिम दिने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
२. संघिय, प्रादेशिक र स्थानीय विकास निर्माण सम्बन्धि योजना तथा आयोजनामा प्रयोग हुने दहत्तर बहत्तर (ढुंगा गिटि र बालुवा) को राजस्व संकलनलाई कडाईका साथ लागु गरिनेछ । साथै सो शुल्कलाई विभाज्य कोषमा दाखिला गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

३. धार्चे गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन बमोजिम घर बहाल, सम्पत्ति कर, जडीबुटी तथा कवाडी कर सरसफाई कर लगायत ऐनमा उल्लेख भएबमोजिम राजस्व सकलन कार्यलाई कडाइका साथ लागु गरिनेछ ।
४. राजस्वका करको दरलाई केहि संशोधन गरि करका दायारालाई फराकिलो बनाउनेमा जोड दिईनेछ ।
५. गाउँपालिकाभित्र अवैध रुपमा संचालनमा रहेका किराना पसल, होटेल, खाजा घर, मासु पसल, लघुउधम, घरेलु उद्योग लगायतका व्यवसायलाई दर्ताको प्रक्रियामा ल्याई करको दायरामा समावेश गर्न जोड दिईनेछ ।
६. गाउँपालिकामा दर्ता कायम नभएका संघसंस्था तथा व्यवसायहरूलाई सुचिकृत गरि करको दायरामा ल्याउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
७. आन्तरिक राजस्व वृद्धिको लागि धार्चे गाउँपालिकाले निर्माण गरेको आन्तरिक राजस्व सुधार कार्ययोजना अनुसार आन्तरिक राजस्व संकलनमा वृद्धि गरिदै लगिनेछ । साथै राजस्वका थप क्षेत्रहरू पहिचान गरी राजस्व वृद्धि गर्दै लैजाने नीति लिइनेछ ।
८. व्यवसायको पहिचान, दर्ता, अभिलेखीकरण र वर्गीकरण गरि व्यवसायलाई व्यवस्थित गर्न सफ्टवेयर प्रणालीमा आवद्ध गर्ने साथै कारोवारको आधारमा व्यवसाय करको दर निर्धारण गरी राजस्व संकलन गरिनेछ ।
९. भु-उपयोग क्षेत्र वर्गीकरण सम्बन्धि मापदण्ड तथा आधारहरूका आधारमा भूमीकर (मालपोत कर) का दर तथा दायरा निर्धारण गरी संकलन कार्यलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१०. घुम्टि व्यापार व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याई संचालन गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

कृषि सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

१. धार्चेमा रहेको कृषि उत्पादनलाई Organic Market सँग जोड्नको लागि व्यावसयिकरण र आधुनिकिकरण गर्दै लैजाने उद्देश्यले प्रबर्द्धनात्मक तवरबाट अगाडी बढाउनको लागि **कृषकसँग धार्चेको हातेमालो** भन्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
२. गाउँपालिकालाई **अर्गानिक धार्चे** घोषणा गरि रासायनिक मलको आयतलाई निषेध गरिने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ । साथै अर्गानिक उत्पादनको लागि कृषकहरूलाई जैविक विषादी तथा प्राङ्गरीक मल उत्पादनको लागि विविध तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
३. गाउँपालिकाले रैथाने बाली (सिलाम, बोडी, कागुनो, जौ, तितेफापर, उवा, कोदो, मकै) तथा एक वडा एक साना पकेट क्षेत्र घोषणा गरी (आलु, अकबरे खुर्सानी, टिमुर, अलैंची, कफी) लाई साना पकेट कार्यक्रम सञ्चालन गरी कृषकले उत्पादन गरेको आधारमा **कृषक नगद अनुदान** कार्यक्रमलाई निरन्तर सञ्चालन गरिनेछ ।
४. किसान सुचिकरणबाट सुचिकृत भएका कृषकहरूलाई कृषक परिचय पत्रको व्यवस्था गरिनेछ ।
५. धार्चे गाउँपालिकामा भएको कुनै पनि उत्पादलाई नेपालको बजारमा ब्रान्डिङ्ग र बजारीकरण गर्दै राष्ट्रिय बजारसँग जोड्नको लागि गाउँपालिकामा कृषि उत्पादनको संकलन केन्द्र र उक्त संकलन केन्द्रसँग जोडिने गरी मोफसलमा व्यक्ति, कम्पनी हरियाली प्राकृतिक कृषि परियोजना वा गैरसरकारी संघसंस्थाको साझेदारीमा **Dharche Organic Market** आगामी आर्थिक वर्ष देखि सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।

६. बाँझो जग्गामा खेति गर्नेलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । साथै सामूहिक रुपमा सघन ढंगले व्यवसायिक रुपमा खेति गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गर्नका लागि कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
७. धार्चे गाउँपालिकालाई कृषि क्षेत्रमा थप प्रभावकारी बनाउनको लागि गाउँपालिकाले तरकारी तथा फलफुल बालीको नमुना नर्सरी तयार गरि कृषकहरूलाई आवश्यकता अनुसार वितरण गरिनेछ ।
८. गाँजा खेति, रेसम खेति, चिया खेती लगायतका कृषकलाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने खेतिका लागि सम्भाव्य अध्ययन गरि सोका आधारमा कार्यक्रमलाई अगाडि बढाइनेछ ।
९. कफि खेतीको सम्भाव्यता अध्ययन गरी कफि खेतीलाई प्रवर्धन गरिनेछ ।
१०. कोदोको रक्स र भिर महलाई ब्रान्डिङ गर्ने गरि आवश्यक नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
११. रैथाने बालीको संरक्षण संवर्द्धन र प्रवर्द्धन गरि किसानहरूलाई त्यसतर्फ उत्प्रेरित र प्रोत्साहित बनाउनका लागि रैथाने खेति बालीको बिउँ संरक्षण गर्ने हेतुले गाउँपालिकास्तरीय बीउ बैंक स्थापना गरिनेछ ।
१२. जलवायु परिवर्तनको प्रभाव अनुकुलन कृषि प्रणालीको विकास र विस्तार गर्दै बेमौसमी तरकारी खेति र सिँचाई कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।
१३. धार्चे गाउँपालिकाभित्र उत्पादित खाद्यन्न, नगदेवाली, दलहनवाली, तेलहन, फलफुल लगायत रैथानेवालीलाई बजारीकरण गर्नको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरि बजारिकरणको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
१४. केहि सिमित फलफुलमा धार्चे गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर तुल्याउनका लागि फलफुल खेतिलाई प्रवर्द्धन गर्दै आवश्यक प्रोत्साहन कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।
१५. कृषकहरूले खेति प्रणाली देखेर वा हेरेर सिक्न सक्छन र त्यसतर्फ अग्रसर हुन्छन भन्ने जसले यस क्षेत्रको कृषि प्रणालीलाई बढी प्रभावकारी हुने र थप प्रोत्साहन हुने तवरले कृषक भ्रमणद्वारा कृषकलाई प्रोत्साहित गरि आधुनिक खेति प्रविधिमा सुधार गर्ने अपेक्षाका साथ कृषक भ्रमणलाई कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

पशु सेवा सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

१. गाउँपालिका भित्र आपूर्ति हुने मासुजन्य पदार्थमा आत्मनिर्भर हुने गरी पशुपालन व्यवसायमा पशु स्वास्थ्य शिविर, पशु विमा, पशु नश्ल सुधार, घाँस खेती, व्यावसायिक तालिम सञ्चालन गर्दै पशुपालन व्यवसायलाई व्यावसायीकरण गर्ने उद्देश्यले पशुजन्य उत्पादनमा नगद अनुदान कार्यक्रम लाई निरन्तरता दिईनेछ ।
२. पशुपालक किसान सुचिकरण गरि कृषक परिचय पत्रको व्यवस्था गरिनेछ ।
३. गाउँपालिकाभित्र रहेका सम्पूर्ण घुम्टिगोठमा आधारित पशुपालन कृषकहरूलाई लक्षित गरि महत्वपूर्ण खर्क तथा चरन क्षेत्रहरूको संरक्षण, सदुपयोग, तथा प्रवर्धन गर्दै उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गर्ने हेतुले चरन क्षेत्र, भेडिगोठ तथा गोठाला लक्षित कार्यक्रमहरूको आयोजना गरिनेछ ।
४. यस गाउँपालिका भित्र रहेका प्रमुख पशुजन्य उत्पादनहरू जस्तै; मासु, ऊनको संकलन, प्रसोधन तथा उचित बजारिकरणका लागि value chain निर्माणको सम्भाव्यता अध्ययन गरि चरणबद्ध रुपमा कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ ।

५. यस गाउँपालिकाभित्र रहेका कृषकहरूलाई परम्परागत तथा निर्वाहमुखि पशुपालन व्यवसायलाई आधुनिक प्रविधियुक्त बनाई व्यवसायिक रूपमा अगाडि बढाई पशुजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भर तुल्याउन आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
६. गाउँपालिका भित्रका कम उत्पादकत्व भएका स्थानीय जातका पशुहरूको उपचार, नश्व सुधार, पशु बिमा, पशु स्वास्थ्य शिविर, घाँस खेतिको प्रोत्साहन जस्ता नियमित कार्यक्रमहरूलाई विशेष ध्यान दिई निरन्तरता दिइनेछ ।
७. गाउँपालिकाको आफ्नै नमुना नर्सरीबाट विभिन्न किसिमका घाँसको बेर्ना उत्पादन तथा वितरण गरि बाझो जग्गाहरूमा घाँस खेति गर्नेलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
८. चिसो पानीमा पालन गरिने रेन्बो ट्राउट माछा पालन र मत्स्य प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन एवम् प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
९. गाउँपालिकाको सौन्दर्यता, पर्यटकिय महत्व, भौगोलिक जटिलता तथा पशुपोषणका हिसाबले समेत महत्वपूर्ण मानिएका र भुक्षय रोक्न सक्ने खालका घाँसखेति सम्बन्धि कार्यक्रम संचालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१०. एकिकृत पशुपालन कार्यलाई प्रोत्साहन गरि पानीको अभाव रहेको खर्कहरूमा आकासे पानीको संकलनका लागि प्लास्टिक पोखरी, सामुहिक गोठ, चरन खर्क आदिको निर्माण गर्दै लगिनेछ ।
११. घुम्टि गोठमा आधारित पशुपालन व्यवसायलाई थप प्रोत्साहन गर्नका लागि **पालिका अध्यक्ष गोठ-गोठमा : पशुजन्य पदार्थ सबैको ओठ-ओठमा** भन्ने अभियान संचालन गरि पशुपालक कृषकलाई थप उत्प्रेरित र प्रोत्साहित गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
१२. पशु सेवा प्राविधिकहरूको क्षमता विकासका लागि आवश्यक तालिमको व्यवस्था मिलाइनेछ । कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली लागु गरिनेछ ।
१३. गाउँपालिका विभिन्न वडामा खटिईएका वडा प्राविधिकहरूलाई कार्यतालिका बनाई मासिक रूपमा प्रत्येक टोल टोलमा पशुसेवा उपलब्ध गर्ने गरि कार्यक्रम बनाइनेछ ।

उद्योग तथा पर्यटन सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

१. पर्यटन व्यवसायलाई थप प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाई पर्यटन उद्योगको रूपमा विकास गर्नका लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२. धार्चे गाउँपालिकाभित्र पर्ने एकमात्र हिमाल लुम्बु हिमाल (६२५०मि.) लाई नेपाल सरकारले सुचिकृत गरि आरोहण खुला गरेको हुनाले आगामी आर्थिक वर्षमा सो हिमाल आरोहण गर्नका लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
३. मुख्यमन्त्री नवप्रवर्तन साझेदारी कार्यक्रम अन्तर्गत नौलीखोलामा निर्माणाधिन ग्लास ब्रिज आयोजनालाई आगामी वर्षमा निर्माण सम्पन्न हुने गरि व्यवस्था मिलाइनेछ ।
४. **“धार्चेको जनताको समृद्धिको आधार : पर्यटनको पूर्वाधार”** भन्ने अभियानलाई निरन्तरता दिदै सो कार्यलाई सफल बनाउनका लागि साहसिक पर्यटन (चट्टान आरोहण, क्यानोनिङ्ग, प्याराग्लाइडिङ्ग, भियाफतरा, माउन्टेन साइक्लिङ्ग, र्‍याफ्टिङ्ग, जिपफ्लायर) को पूर्वाधार निर्माणको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

५. कृषि पर्यटन (Agro-Tourism) का माध्यमबाट धार्चैको पर्यटनलाई थप प्रवर्द्धन गर्नको लागि कृषि पर्यटनको पूर्वाधारमा निर्माणमा जोड दिईनेछ ।
६. पहिचान नभएका पर्यटकीय पदमार्गहरू गणेश हिमाल, धार्चै डाडा, चुङ्गाकाङ्ग भिरकोट, रुकाङ्ग डाडा, रुवीनाला, कालो पोखरी, निसराङ्ग ताल, आन्द्रा ताल, रुप्सी ताल, मापु ताल, नौली झरना, चिङ्गार, मन्जु गुफा, भोटेलाभा गुफा, शेल्का कुण्ड, गणेश कुण्ड, सातकन्या पोखरी, खोर्लाकोट डाँडा, दिङ्गला डाँडा, रुवीभ्यालीबाट धार्चै जोड्ने पदमार्ग निर्माण तथा पहिचान गरि स्थानीय समुदायको जीवन पद्धतिमा सुधार ल्याउने गरी आवश्यक पूर्वाधारहरू निर्माणलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
७. पर्यापर्यटन, सहासिक पर्यटन, साँस्कृतिक तथा धार्मिक पर्यटनलाई विशेष जोड दिई धार्चैमा रहेको गुरुङ, घले र दलित समुदाय र उनिहरूको धर्म र साँस्कृतिसँग सम्बन्धित चाडपर्व, जात्रा, नाचहरूलाई प्रचार प्रसार गरिदै लगिनेछ ।
८. न्याउली झरना, तातोपानी कुण्ड, माछिखोला तातोपानी कुण्ड, इमान सिं पार्क, भिसि थमन पार्क, कछुवा ढुंगा पार्क गुम्दा र गुप्तिपाखा नमुना बस्तीलाई पर्यटकीय स्थलको रूपमा थप प्रवर्द्धन गर्नका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरू सहित निरन्तरता दिईनेछ ।
९. धार्चैको साँस्कृतिक, ऐतिहासिक, धार्मिक, पुरातात्विक र प्राकृतिक सम्पदाहरूको पहिचान, संरक्षण, सम्बर्द्धन, प्रवर्द्धनका साथै प्रचार प्रसार मार्फत् पर्यटन साँस्कृतिको विकास गरि पर्यटन व्यवसायलाई व्यवस्थित र सुरक्षित बनाई प्राप्त लाभहरूको वितरणमा स्थानीय जनतालाई प्रथामिकता दिइने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
१०. धार्चै डाँडा र लुम्बु हिमाललाई पर्यटकीय स्थलको रूपमा प्रवर्द्धन गर्ने कार्यलाई विशेष जोड दिईनेछ ।
११. धार्चैमा पर्यटन व्यवसायलाई थप प्रवर्द्धन गरि आय आर्जनसँग जोड्नका लागि युवाहरूलाई पर्यटन व्यवसायमा आकर्षित गर्दै अन्य संघसंस्थासँग साझेदारी गरि ट्रेकिङ तथा माउन्टेन गाईड सम्बन्धि तालिमको व्यवस्था मिलाईनेछ ।

सहकारी सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

१. स्थानीय साधनस्रोतलाई प्रयोग हुने गरी स्थानीय समुदायको मजदुरीलाई आयआर्जनसँग जोडिने गरी यहि आर्थिक वर्ष देखी **श्रम सहकारी नीति लागू** गरि विकास निर्माणसँग जोडिनेछ । यस कार्यको लागि श्रम सहकारी दर्ता तथा सञ्चालन ऐन, नियम, कार्यविधि लागू गरिनेछ ।
२. नेपाल सरकारको तीन खम्बे आर्थिक नीति अनुरूप गाउँपालिकाभित्र रहेका सहकारीहरू मार्फत परिचालन हुने पूँजीलाई जनताको समृद्धिसँग जोड्नको लागि सहकारीहरूले कृषि तथा पशु व्यावसायमा निश्चित ऋण परिचालन गर्ने गरी सहकारी संस्थाहरूलाई परिचालन गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
३. सहकारी सिद्धान्त तथा नीति अनुरूप सहकारी संस्थाहरू संचालन र व्यवस्थापन भए नभएको सम्बन्धमा कडाईका साथ नियमन, अनुगमन र निगानी गर्नुका साथै सहकारीको लेखा प्रणालीलाई पारदर्शी बनाउनका लागि COPOMIS प्रणालीमा अनिवार्य रूपमा आवद्ध गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
४. गाउँपालिकाभित्र संचालित कृषि सहकारी संस्थालाई कृषि उत्पादनको संकलन, भण्डारण, प्रशोधन र बजारीकरणमा केन्द्रित गर्नका लागि आवश्यक समन्वय सहकार्य र सहजीकरण गरिनेछ ।
५. सहकारीको माध्यमबाट साना तथा घरेलु उद्योग सञ्चालन गर्न प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग प्रदान गर्ने नीति लिइनेछ ।

स्वरोजगार कार्यक्रम:

१. "मेरो पेशा आफ्नो आम्दानी" भन्ने अवधारणामा आधारित रहेर स्थानिय समुदायको समृद्धिमा टेवा पुग्ने गरी प्रधानमन्त्री स्वरोजगार कार्यक्रम व्यवस्थित गरिनेछ ।
२. डिलिटल मार्केटिङलाई प्रोत्साहन गरी युवा वर्गमा रोजगारी र स्वरोजगारी सिर्जना गरिनेछ ।
३. कृषि, पशुपालन, साना उद्यम, पर्यटन, सेवा क्षेत्र लगायतका क्षेत्रमा रोजगारी र स्वरोजगारीको अवसर सिर्जना गरिनेछ ।
४. उत्पादित वस्तु तथा सेवाको विक्रि वितरणका लागि बजार सुनिश्चित गर्न स्थानीय बजार केन्द्रित हाट बजारको स्थापना र विकास गरिनेछ ।
५. समुदायमा रहेका विभिन्न वर्गलाई आयआर्जनमा जोडिने गरी व्यावसायिक तालिमको व्यवस्था गरिदै स्वरोजगारीको वृद्धि गरिनेछ ।
६. गाउँपालिकाको निश्चित टोल वा बस्तीको त्यस समुदायमा रहेका निश्चित घरधुरीहरू आफैले दैनिक, साप्ताहिक, मासिक रुपमा बचत गरी त्यसै समुदायभित्र मात्र उक्त बचत खर्च गर्ने गरी गाउँपालिकाले बीउ पुजीको रुपमा अनुदान उपलब्ध गराइ "समुदायमा आधारित लोक कल्याणकारी कोष" स्थापना गरिनेछ । त्यस कोषको बचत त्यसै समुदायको आयआर्जनको विभिन्न उत्पादनमुलक क्षेत्रमा खर्च गर्ने गरि रोजगार र स्वरोजगारको सृजना गरिनेछ ।
७. धार्चै गाउँपालिकाभित्रका गरिबीको रेखामुनि रहेका व्यक्तिहरूको जीविकोपार्जनका लागि विभिन्न सिपमुलक तथा आयमुलक तालिमहरू संचालन गरि रोजगारी र स्वरोजगारी सिर्जना गरिनेछ ।
८. हाइड्रो निर्माण कार्यमा स्थानीय जनशक्तिलाई प्राथमिकता सहित परिचालन गर्नका लागि सम्बन्धित पक्षसँग समन्वय, सहजीकरण र पहल गरिनेछ ।

(ग) पूर्वाधार विकास सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

सडक:

१. यातायात पूर्वाधार नै विकास र समृद्धिको मेरुदण्ड र पूर्वसर्त भएकोले एक वडा एक रणनीतिक सडकका रुपमा वडा तथा स्वास्थ्य कार्यलय जाने सडक जोडिने गरी बाह्र महिना सञ्चालनमा हुने गरी परम्परागत प्रविधिलाई समेत मध्यनजर गर्दै, स्थानिय साधान श्रोतको प्रयोग हुने गरी सडक स्तरोन्नतिमा विशेष जोड दिइनेछ ।
२. आगामी वर्षहरूमा नयाँ सडक निर्माण गर्दा र सडकको स्तरोन्नति गर्दा सडक गुरुयोजनाका आधारमा गर्ने गराउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
३. गाउँपालिकाभित्र अति आवश्यक बाहेक सडकको नयाँ ट्र्याकलाई निरुत्साहित गरिदै सडक स्तरोन्नतिलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
४. गाउँपालिकाभित्र रहेका विभिन्न सडकहरूलाई दिगोपना बनाउनको लागि आवश्यकता अनुसार Protection work drain, culvert, causeway जस्ता कार्यहरूलाई विशेष जोड दिइनेछ ।
५. सडक सञ्जालमा जोडिन बाकिँ ठाँटि मोटरबाटोलाई आगामी आर्थिक वर्षमा जोडिनेछ ।
६. थमन भिसि मार्ग र सर्जडवेशी काशीगाउँ सडकलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
७. गाउँबस्तिभित्र ढलानसहितको गोरेटो बाटो निर्माणमा जोड दिई ढल निकासलाई व्यवस्थापन गरिनेछ ।

८. मुख्य सडकहरुको सरसफाई एवम् सडकमा हुने सानातिना अवरोधहरुलाई तत्काल हटाई सवारी तथा मानिसहरुको आवतजावतलाई सरल र सहज बनाउनका लागि सडक हेरालुको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिईनेछ ।
९. दोभान देखि हुल्चुक सडक खण्ड स्तरोन्नतिको लागि दोभान हाइड्रो प्रा.लि. र तातोपानी देखि उहिया दुङ्गला सडक तथा खोलविशि देखि खोर्ला सडक स्तरोन्नतिको लागि टाइम्स इनर्जि प्रा.लि.सँग आवश्यक समन्वय, सहकार्य र पहल गरिनेछ ।

पुल पुलेसा:

१. विभिन्न निकायसंग साझेदारी गर्दै, गाउँपालिकाभित्र रहेका काठेपुललाई विस्थापित गरी अभियानको रुपमै झोलुङ्गे पुलहरुको निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२. सघं र प्रदेश सरकारको आर्थिक सहयोगमा धार्चेको सबै वडाहरुलाई पालिकाको केन्द्रसँग जोडिने गरी बुढीगण्डकी नदीमा मोटरेवल पुल निर्माणलाई विशेष पहल गरिनेछ ।
३. गाउँपालिकाभित्र निर्माणाधिन विभिन्न जलविद्युत आयोजनाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा वडा नं. ३ खोलबिशी स्थित खोर्ला खोलामा बेलिब्रिज निर्माण गरि गराई यातायात सेवालाई सर्वयाम सुचारु गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
४. दोभान बुढीगण्डकी र माछिखोला केरौँजा जोड्ने बेलि ब्रिजका निर्माणका लागि दोभान हाइड्रो र नौलो नेपाल हाइड्रो प्रा.लि. सँग आवश्यक पहल गरिनेछ ।

विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा नीति:

१. "जलविद्युतको व्यापार: समृद्धिको आधार" भन्ने मुल उद्देश्य/अभियान सहित जलविद्युतको उत्पादन र उत्पादकत्वमा विशेष जोड दिईनेछ ।
२. गाउँपालिकाभित्र रहेको जलस्रोतबाट प्रचुर विद्युत उत्पादनको संभावना रहेको हुँदा विद्युत प्रवर्द्धक तथा उत्पादक कम्पनीहरुलाई आकर्षित गर्दै जलविद्युत उत्पादनमा सहयोग, समन्वय तथा सहजीकरणलाई विशेष रुपमा जोड दिईनेछ ।
३. गोरखाको उत्तरी क्षेत्रको विद्युत उत्पादनलाई केन्द्रिय ग्रिडमा प्रसारण गर्न गराउनको लागि २२०/४०० के.भि.ए. सब स्टेशनको निर्माणको लागि विशेष पहलसहित सम्बन्धित निकायसँग समन्वय र सहजीकरण गरिनेछ ।
४. मुख्य बजार क्षेत्रमा सडक वत्ती, विद्यालय, स्वास्थ्य तथा वडा कार्यालयहरुमा बैकल्पिक उर्जाको प्रयोग गर्ने कार्यलाई विस्तार गरिदै लगिनेछ ।
५. दाउरा र जैविक उर्जाको प्रयोगलाई कम गर्दै लैजान बायोग्यास, सुधारिएको चुलो, बायो ब्रिकेट, विद्युत सोलार र एल. पि. ग्यास तथा नवीकरणीय उर्जा प्रविधिको उपयोगलाई प्रवर्द्धन एव विस्तार गरिनेछ ।
६. बजार तथा ग्रामिण मुख्य र घना वस्तिहरुका मुख्य चोकहरुमा सौर्य बत्ति जडान गरि मानवीय जनजीवनलाई सरल र सहजता प्रदान गर्न विशेष जोड दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
७. बैकल्पिक उर्जाको रुपमा सौर्य उर्जालाई विशेष जोड दिने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
८. गाउँपालिकाभित्र संचालित लघु जलविद्युतलाई व्यवस्थित तथा नियमन गर्नका लागि अनिवार्य रुपमा गाउँपालिकामा दर्ता गरि व्यवस्थापन गर्न आवश्यक नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

आवास, भवन तथा बस्ती विकास नीति:

१. दिगो, वातावरणमैत्री तथा विपद् प्रतिरोधि आवास, भवन तथा बस्ति विकासमा जोड दिईनेछ ।
२. गाउँपालिकाको प्रशासनिक भवन निर्माण कार्यलाई तिब्रता पूर्वक अगाडि बढाई सम्पन्न गरिनेछ ।
३. नयाँ बन्ने RCC घरहरुको हकमा गाउँपालिकाले भवन निर्माण आचार संहिता तथा घर नक्सा पास कार्यलाई आगामी वर्ष देखि पुर्ण रुपमा लागु गरि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
४. ऐतिहासिक ग्रामिण घना बस्तीहरुमा परम्परागत प्रविधिलाई प्रयोग गरी ढल निकासको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
५. ऐतिहासिक ग्रामिण घनाबस्तिहरुमा परम्परागत प्रविधि समेतलाई प्रयोग गरि ढल निकासको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
६. समुदायमा बहुउद्देश्यीय सामुदायिक भवन निर्माणमा विशेष जोड दिइनेछ ।

सिंचाई:

१. कृषि उत्पादनमा जोड दिने गरि अति आवश्यकिय खेतियोग्य जमिनमा भौगोलिक वनावट भारवहान क्षमता जस्ता कुराहरुलाई मध्यनजर गर्दै साना, मझौला तथा थोपा सिंचाई योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
२. साना सिंचाई अन्तर्गत पर्ने कुलोहरु मर्मत सम्भार, निर्माण लगायत नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई योजनाद्वारा खेतियोग्य जमिन सिंचित गर्ने कार्यलाई विस्तार गरिनेछ ।

(घ) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

खानेपानी तथा सरसफाई नीति:

१. गण्डकी प्रदेश सरकारसँगको साझेदारीमा खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता (WASH) कार्ययोजना सम्बन्धि कार्यक्रम आगामी आर्थिक वर्षमा समेत निरन्तरता दिईनेछ ।
२. पालिकामा “एक घर एक धारा” को अवधारणा अनुसार संघ, प्रदेश सरकार तथा विभिन्न सघंसंस्थाको साझेदारीमा सञ्चालित खानेपानी आयोजनाहरु मध्ये माछिखोला खानेपानी आयोजना आगामी वर्षमा सम्पन्न गरिनेछ । आगामी २ वर्ष भित्रमा एक घर एक धाराको अभियानलाई सम्पन्न गरिनेछ । साथै खानेपानी वितरण प्रणालीलाई सुदृढ गरी गाउँपालिकावासीलाई स्वच्छ खानेपानी उपलब्ध गराउने नीति अन्तर्गत परम्परागत पानीको स्रोतको संरक्षणमा जोड दिइनेछ ।
३. प्रत्येक नागरिकको स्वच्छ खानेपानी तथा सरसफाईमा पहुँचको मौलिक हकलाई सुनिश्चित गर्न संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र विकास साझेदार संस्थाहरुसँगको सहकार्यमा खानेपानी तथा सरसफाई गुरुयोजना तयार गरि लागु गरिनेछ ।
४. गाउँपालिकाको केन्द्र रहेको माछिखोला बजार लगायत खोलविशी बजारलाई **Clean & Green Environment** मार्फत स्वच्छ, सफा र हराभरा वातावरणयुक्त बनाउन पहल गरिनेछ ।
५. ग्रामीण मुख्य बस्तिहरुमा फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापनका लागि उपयुक्त स्थानको खोजी गरि डम्पिङ साईट निर्माण गरि फोहोर व्यवस्थापन गरिनेछ ।
६. सार्वजनिक शौचालयहरुको निर्माण, मर्मत सम्भार, स्तरोन्नति गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

७. खानेपानीको गुणस्तरीयता र शुद्धता जाँच गर्नका लागि खानेपानी किट खरिद गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।
८. गाउँ, टोल र विद्यालयमा उपलब्ध जनशक्ति जस्तै युवाक्लब, आमा समूह, महिला समूह, बाल क्लब, बालसंजाल र स्काउटलाई वातावरणीय सरसफाई तथा प्रदूषण नियन्त्रण कार्यमा परिचालन गरिनेछ ।

विपद् व्यवस्थापन नीति:

१. विद्यमान विश्वमा समसामयिक मुद्दाका रूपमा रहेको र दिगो विकास लक्ष्यको एउटा महत्वपूर्ण लक्ष्यका रूपमा रहेको जलवायु परिवर्तन उत्थानशिलताका लागि निर्माण गरिएको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन स्थानीय कार्ययोजना (LAPA) लागु गरिनेछ ।
२. सार्वजनिक विकास निर्माण प्रक्रियालाई दिगो बनाउनका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरणको अवधारणाबाट विकासका योजनाहरू संचालन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
३. विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य र विपद् पुनर्लाभमा विशेष जोड दिई आईपर्ने सम्भावित विपद्बाट उत्थानशिल समुदायको विकासलाई जोड दिईनेछ ।
४. बहुआयमिक विपद्का दृष्टिकोणले जोखिमयुक्त स्थान पहिचान गरी नक्सांकन गरिनेछ । साथै सातवटै वडाहरूमा विपद्का बेला प्रयोग गर्ने गरि खुला क्षेत्र पहिचान गरि विकास गरिनेछ ।
५. स्थानीय विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना लागु गरि कार्यान्वयन गरिनेछ । साथै विपद्मैत्री विकास निर्माणमा जोड दिईनेछ ।
६. जोखियुक्त वस्तिको स्थानान्तरण तथा एकिकृत बस्ती विकासको लागि सम्भाव्यता अध्ययन, योजना निर्माण र अन्य संघसंस्थासँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
७. विपद्बाट प्रभावित व्यक्तिहरूको लागि आवश्यक राहत र पुनःस्थापनाको लागि संघ र प्रदेश सरकारसँगको समन्वय र सहकार्यमा आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
८. गाउँपालिकाद्वारा विपद् जोखिममा परेका व्यक्ति र समुदायलाई सहयोग पुग्ने गरी आकस्मिक आर्थिक सहयोग प्रदान गर्न आकस्मिक विपद् व्यवस्थापन कोष संचालनलाई थप प्रभावकारी एवम् व्यवस्थित रूपमा विकास गरिनेछ ।
९. धार्चे गाउँपालिकामा रहेको बाढिपहिरो तथा भुक्षय नियन्त्रण गर्न गराउनका लागि बायो ईन्जिनियरिङ प्रविधिलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिनेछ ।
१०. विपद् व्यवस्थापन समितिलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु अनुकूलन योजना तर्जुमा सम्बन्धी तालिमको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

वन, वातावरण तथा भु-सरक्षण नीति:

१. धार्चेमा रहेको राष्ट्रिय वन, सामुदायिक वन, लेक, खर्क कृषकको जग्गामा नै उत्पादन हुने गरी बहुमुल्य जडिवुटिको खेतीको अध्ययन अनुसन्धान गरी जडिवुटिको खेतीको विस्तार गरिनेछ ।
२. प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाको साझेदारीमा धार्चेमा जडिवुटिको संभावनाको अध्ययन तथा व्यवसयीकरणका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।

३. डढेलो सल्काउने, खुला शिकार गर्ने, जडिबुटी चोरी गर्ने जस्ता कार्यमा संलग्न व्यक्ति र समूह पत्ता लगाई सुराकी गर्ने व्यक्तिलाई प्रोत्साहन स्वरूप रु.१०,०००।- नगद पुरस्कार दिने र उजुरीकर्ताको सम्पूर्ण विवरण गोप्य रूपमा राख्ने व्यवस्था मिलाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइने छ ।
४. बुढीगण्डकी जलाधार क्षेत्रको संरक्षणको लागि सम्बन्धित निकायमा आवश्यक समन्वय गरी संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५. खालि डाडाँपाखाहरुमा वृक्षरोपण गरि पहिरो नियन्त्रणका उपायहरु अवलम्बन गरिनेछ । साथै विभिन्न पहिरो नियन्त्रणका लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
६. संघिय सरकार र प्रदेश सरकारको सहयोग, समन्वय र सहकार्यमा वन, वातावरण र भु-संरक्षणको नीतिलाई विशेष जोड दिइनेछ ।
७. जलवायु परिवर्तनको असर तथा प्रभावसँग अनुकूलन क्षमता हासिल गर्नका लागि सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

फोहोर मैला व्यवस्थापन नीति:

१. फोहोर मैलाको घरघरमा उचित वर्गिकरण गरि गराई दिगो व्यवस्थापनमा विशेष जोड दिइनेछ ।
२. धार्चे गाउँपालिकामा प्लाष्टिक झोला प्रयोगमा निरुत्साहित गर्न आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
३. हरेक महिना हरेक हप्ताको शनिबार सरकारी कार्यालय, विद्यालय तथा सबै टोल समुदायको सरसफाई कार्यक्रम सञ्चालनलाई जोड दिइनेछ ।
४. बजार क्षेत्र, बाक्लो घनाबस्तीहरुलाई मध्यनजर गरी फोहोर मैला व्यवस्थापनको लागि फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापनलाई विशेष जोड दिई साना/साना फोहोर संकलन केन्द्र स्थापना गरी डम्पिङ साईटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
५. गाउँपालिकाको केन्द्र माछिखोलामा नियमित रूपमा फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापनको कार्यलाई जोड दिदै निरन्तरता दिइनेछ । साथै फोहोर मैला शुल्क लिने कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा गरिनेछ ।

(ड) सुशासन तथा संस्थागत विकास सम्बन्धि नीति तथा कार्यक्रम:

सूचना प्रविधि सम्बन्धि नीति:

१. गाउँपालिकाभित्रका सबै वडा कार्यालयहरु, स्वास्थ्य संस्थाहरु र सामूदायिक विद्यालयहरुमा भरपर्दो ईन्टरनेट सेवालाई विस्तार गरि प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
२. कार्यालयमा सबैले देखे गरी डिजिटल नागरिक वडापत्र (Digital Citizen Charter) व्यवस्था गरिनेछ ।
३. गाउँपालिकाबाट हुने सबै गतिविधिहरुलाई कानुनबमोजिम वेबसाइट, सामाजिक संजाल, डिजिटल बोर्ड लगायत मार्फत सार्वजनिक गर्ने गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४. आमसञ्चारका माध्यमहरुको सहकार्यमा सचेतनामूलक सामग्री प्रकाशन र प्रसारणमा जोड दिई गाउँवासीलाई अधिकतम सूचना दिने ध्येयकासाथ टोल फ्रि नं. जडान गरिनेछ ।
५. गाउँपालिकाको कार्यालयका सम्पूर्ण कागजात र अभिलेखहरुको डिजिटल रूपमा अभिलेखिकरण गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
६. जनप्रतिनिधिहरु तथा कर्मचारीको लागि क्षमता विकास सम्बन्धि ICT तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

सुशासन सम्बन्धि नीति:

१. गाउँपालिकाबाट सञ्चालन हुने सबै प्रकारका योजना, आयोजना तथा कार्यक्रमको नियमित अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्दै उक्त कार्यक्रमहरूको सार्वजनिक परिक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण, प्रगति समीक्षा, चौमासिक समीक्षा जस्ता कार्यहरूबाट पारदर्शिता एवम् स्थानीय सुशासन कायम गरिनेछ ।
२. गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता स्वमुल्यांकन प्रणाली (LISA) तथा वित्तीय सुशासन जोखिम मुल्याङ्कन प्रणाली (FRA) लाई तोकिएको समयसिमाभित्र सूचना तथा अभिलेख प्रविष्ट गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

संस्थागत विकास सम्बन्धि नीति:

१. गाउँपालिकाबाट प्रवाह गरिने सार्वजनिक सेवालाई थप चुस्त, दुरुस्त, छिटो, छरितो, स्वच्छ, निष्पक्ष, पारदर्शी, गुणस्तरीय, सेवाग्राहीमैत्री तथा प्रभावकारितामा जोड दिइनेछ ।
२. गाउँपालिकाको संगठन संरचनालाई आवश्यकता बमोजिम पुनरावलोकन गरी सबै तहका कर्मचारीहरूको कार्यविवरण बनाई लागू गरिनेछ । कर्मचारीहरूसँग कार्यसम्पादन करार सम्झौता गरी नतिजामा आधारित कार्यसम्पादन प्रणाली अवलम्बन गरिनेछ ।
३. धार्चे गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई नवीनतम ज्ञान, सीप, क्षमता अभिवृद्धि गरी कार्य सम्पादनमा सुधार गरिनेछ । कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहनको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
४. धार्चे गाउँपालिकामा सञ्चालित योजना, आयोजना तथा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी एवम् व्यवस्थित तुल्याउनका लागि परियोजना बैंक स्थापना गरी लागू गरिनेछ ।
५. गुणस्तरीय, दिगो, र भरपर्दो योजना, आयोजना सम्पन्न गर्नको लागि उपभोक्ता समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
६. गाउँपालिका क्षेत्रभित्र कुनै पनि गैरसरकारी संस्थाले योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्नुपुर्व अनिवार्य रूपमा अनुमति/स्वीकृति लिई सम्झौता गरेर मात्र अगाडि बढाउनुपर्ने नीतिलाई कडाईका साथ लागू गरिनेछ ।
७. जनप्रतिनिधी र कर्मचारीहरूको क्षमता विकासका लागि आवश्यक गोष्ठी, तालिम, प्रशिक्षण कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
८. गाउँपालिकाको प्रशासनिक व्यवस्था, सांगठनिक संरचना र संस्थागत प्रणालीलाई भरपर्दो, चुस्त, दुरुस्त, विश्वासनीय र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
९. धार्चे गाउँपालिकाबासीलाई सरकारी सेवाप्रति सचेतना र आकर्षण बढाई गुणस्तरीय मानव संसाधन उत्पादन गर्ने हेतुले शिक्षित युवायुवतीका लागि निःशुल्क लोकसेवा तयारी कक्षा सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१०. यस गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवाको सबै नागरिकमा सरल र सहज पहुँच पुर्याउन Digital Literacy लाई प्रवर्धन गरिनेछ ।
११. क्षतिपुर्तिसहितको नागरिक वडापत्रको व्यवस्था गरिनेछ ।
१२. गाउँपालिकामा करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रममा आवद्ध गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१३. उपभोक्ता समितिबाट हुने विकास निर्माणको गुणस्तरीय अभिवृद्धि गर्न सबै निर्माण कार्यको मापदण्ड, कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१४. गाउँपालिकामा आम्दानी बाँधिएको जिन्सी माल सामानहरूको उचित वर्गीकरण गरी जिन्सी खातामा आम्दानी बाँधि पहिचान नम्बर दिने कार्यलाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१५. जिन्सी अनुगमन प्रतिवेदनबाट औल्याइएको टुटफुट भएका, बिग्रीएका जिन्सी माल सामानहरूको लिलामी प्रक्रियामा गई लिलाम गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जिकरण सम्बन्धि नीति:

१. सामाजिक सुरक्षा भत्तामा आवद्ध ९० वर्षमाथि र अपाङ्गता भएका लाभग्राहीबाहेक अन्य लाभग्राहीहरूलाई राष्ट्रिय परिचयपत्र नं. अनिवार्य गरिनेछ ।
२. सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने लाभग्राहीहरूको विवरण नविकरण बायोमेट्रिक डिभाइसद्वारा साउन महिनादेखि भदौ मसान्तसम्म सम्पन्न गरिनेछ ।
३. सामाजिक सुरक्षा भत्ता EFT मार्फत सम्बन्धित लाभग्राहीको बैंक खातामा पठाउने कार्यलाई पूर्ण रूपमा लागु गरिनेछ । साथै बैंकसँग समन्वय र सहकार्य गरि लाभग्राहीको घरदैलोमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता पुर्याउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
४. सामाजिक सुरक्षा तथा व्यक्तिगत घटना दर्तालाई चुस्त दुरुस्त बनाउनका लागि आवश्यक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
५. वडामा कार्यरत वडा सचिव, कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरूलाई सामाजिक सुरक्षा तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम सञ्चालन कार्यक्रम गरिनेछ ।
६. व्यक्तिगत घटना दर्ता सप्ताह अभियान कार्यक्रमको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरि प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिनेछ ।
७. राष्ट्रिय परिचय पत्र बनाउन छुट भएका तथा NIN नं. प्राप्त नभएका व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क संकलन गर्नका लागि गाउँपालिकाको केन्द्रमा शिविर संचालन गरिने कार्यक्रमलाई जोड दिइनेछ ।
८. सामाजिक विकास शाखासँग समन्वय र सहकार्य गरि पालिकाभित्र रहेका अपाङ्गहरूको पहिचान तथा तथ्याङ्क संकलनका लागि वडास्तरमा शिविर संचालन गरिनेछ ।

प्रधानमन्त्रि रोजगार कार्यक्रम सम्बन्धि नीति:

१. रोजगार सेवा केन्द्रमा मार्फत बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई रोजगारिसँग जोडि स्व-रोजगार सिर्जना गरिनेछ ।
२. वैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित गर्न श्रम स्वीकृति तथा पूनः श्रम स्वीकृतिको लागि रोजगार सेवा केन्द्र मार्फत आवश्यक समन्वय र सहजिकरण गरिनेछ ।
३. वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका श्रमिकको ज्ञान, सिप र अनुभवलाई प्रामाणिकरण गरि उत्पादनमुलक कार्यमा परिचालन गर्ने गराउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
४. रोजगार सेवा केन्द्रमा कार्यरत रोजगार सहायक र प्राविधिक सहायकहरूलाई स्थानीय तहबाट सेवा सुविधाको व्यवस्था गरि निरन्तरता दिइनेछ ।
५. रोजगार सेवा केन्द्रले आफ्नो स्थानीय तह भित्र रहेका उद्योग प्रतिष्ठान र रोजगारदाताको सूचि अद्यावधिक गरिनेछ ।

६. स्थानीय तहमा सरकारी, गैरसरकारी निकाय वा संघसंस्था तथा अन्य निकायसँगको साझेदारीमा रोजगार तथा स्वरोजगार सृजना गरि बेरोजगारी समस्या हल गर्ने नीति अंगिकार गरिनेछ ।
७. वैदेशिक रोजगारीमा जान चाहने व्यक्तिहरूलाई वैदेशिक रोजगार सम्बन्धि परामर्श, मनोसामाजिक परामर्श सेवा दिन रोजगार सेवा केन्द्रलाई थप सुदृढिकरण गरिनेछ ।
८. न्युनतम रोजगारीका लागि सुचिकृत असाहय, जोखिममा परेका, सामाजिक र पारिवारिक बहिष्करणमा परेका तथा विपन्न व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिई रोजगारीमा खटाईनेछ ।
९. प्रधानमन्त्री रोजगारमार्फत संचालन हुने कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी एवम् गुणस्तरीय बनाउनका लागि गाउँपालिकाले समेत लागत साझेदारी गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
१०. वैदेशिक रोजगारीको क्रममा मृत्यु भएका व्यक्तिको हकमा सुरक्षित आप्रवासन (SaMi) कार्यक्रम अन्तर्गत क्षतिपूर्तिको व्यवस्था सहित थप आर्थिक सहायता प्रदान गर्न सम्बन्धित निकायमा आवश्यक पहलका लागि व्यवस्था मिलाईनेछ ।

अध्यक्ष आर्थिक सहायता कोषः

१. अध्यक्ष आर्थिक सहायता कोष खडा गरि आवश्यकतानुसार कार्यविधि बनाई खर्च गर्ने नीति अख्तियार गरिनेछ ।

समपुरक (साझेदारी) कोषको व्यवस्थाः

१. धार्चेको समग्र विकासमा विकास साझेदारहरूसँग हातेमालो गर्न संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, अन्य स्थानीय सरकार, विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्था, निजी क्षेत्र, सहकारी क्षेत्रहरूसँग विकास तथा सेवा प्रवाहमा समन्वय, सहकार्य तथा साझेदारी गर्ने गरी बजेटमा **समपुरक (साझेदारी)** कोषको व्यवस्था गरिनेछ ।

अन्त्यमा,

आ.व. २०८२/०८३ को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नको लागि सहयोग गर्नुहुने गाउँपालिकाका उपाध्यक्षज्यू, गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यज्यूहरू, गाउँसभाका सदस्यज्यूहरू, सबै विषयगत समितिहरू, राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू, राजनीतिक दलका प्रमुख/प्रतिनिधिहरू, अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू, समाजसेवी, बुद्धिजीवि, शिक्षाप्रेमी लगायत प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष सहयोग तथा सुझाव दिनुहुने व्यक्तित्वहरू एवम् धार्चे गाउँवासी आमा बुबा तथा दाजुभाई दिदीबहिनीहरूप्रति हार्दिक आभार एवम् कृतज्ञ व्यक्त गर्दै नीति तथा कार्यक्रमको प्रस्तुतिकरण यही अन्त्य भएको सम्मानीत सभा समक्ष जानकारी गराउँदछु । धन्यवाद ।

.....

लक्ष्मण गुरुङ
अध्यक्ष

जय धार्चे ।

मिति २०८२।०३।१० गते रोज ३ शुभम् ।